

1925-1982

אליעזר גון

"רפא"ל הוא המפעל לו הקדשתי את חיי"

תוכן

עמוד	הנושא
2	הקדמה – יובי ואורי רכב
4	קורות חיים
5	שנים ראשונות בגרמניה
8	זכרונות הבנות מבית אבא
12	תמונות מבית הספר
15	ההיכרות עם אמא, בקשה לקבלת אזרחות ולימודים בטכניון
24	אבא בצבא
27	העבודה של אבא בחמ"ד כאזרח
28	אות הסבא
29	אבא נהייה סבא
33	הלימודים בארה"ב
39	תמונות מהעבודה ברפא"ל
43	הדלקת המשואה בשנת 1980
48	כותבים על אליעזר
69	מעבודותיו של אליעזר ברפא"ל
76	בשולי איסוף החומר

הקדמה

בחוברת זו לזכרו של אליעזר נפרשת יריעה על תחנות שונות בחייו החל מהולדתו בגרמניה, לימודיו בביה"ס היסודי והתיכון, לימודיו בטכניון, שרותו בצה"ל, שרותו בחמ"ד (חיל מדע) שנהפך לאחר מכן לרפא"ל (רשות לפיתוח אמצעי לחימה), עבודתו רבת השנים ברפא"ל, שבתון בארה"ב בו קבל 2 תארים, מאסטר למדעים בהנדסת חשמל ודוקטור למדעים בהנדסה גרעינית (כל זאת בשנתיים ורבע!), הדלקת המשואה ביום העצמאות ב-1980 וכלה בקריאתו לאנשי רפא"ל להעלות רעיונות לשיפור אמל"ח (אמצעי לחימה) לאחר מלחמת לבנון הראשונה בשנת 1982.

מה עשה אליעזר ברפא"ל?

אליעזר החל עבודתו כמהנדס אלקטרוניקה ובתוך זמן קצר נהפך לראש הקבוצה האלקטרונית שעסקה במחקר ופיתוח של אמל"ח.

לאחר מכן התמנה לראש חטיבה (גוף גדול המכיל מהנדסים וטכנאים, מעבדות ואולמות ייצור) וכן שימש כסגן מנהל רפא"ל למו"פ (מחקר ופיתוח), תפקיד שמילא בשתי קדנציות שונות.

כל סגן למו"פ מעצב את תפקידו בצורה אחרת ויוצק בו נופך אישי לפי ראות עיניו. הוא בוחר את הדגשים, מגדיר מה חשוב וחשוב פחות, מה סדרי העדיפויות ומתווה את הכיוון המחקרי של המוסד לשנים קדימה.

אליעזר ידע לשלב בין יכולת ניהולית עילאית לבין היבטים מקצועיים. הוא יזם מחקרים חדשים שחלקם נשא פירות לאחר מותו. הוא התווה דרך בנושאים מגוונים כמו טילאות, חימוש ואלקטרואופטיקה. הוא היה מוטרד מהתפתחותה העתידית של רפא"ל ופיתח מודל מתמטי אשר הגדיר מהו קצב הגידול השנתי האופטימלי של המוסד מבחינת הכמות והיחס בין מהנדסים לטכנאים. הוא קבע כי לטובת המוסד רצוי שכל עובד ילווה בתכנון קריירה רב שנתית, יישלח להשתלמויות וקורסים וכי מהנדסים יישלחו במידת האפשר ללימודי תואר מתקדמים, כל זאת כדי שהחיוניות (VITALITY) של המוסד לא תיפגע. הוא היה מוטרד מאד בנקודה זו והקדיש את השבתון השני שלו לחקר הנושא. פרי מחקר זה התמצה בעבודה שכותרתה היתה: "הדינמיקה של מוסד למו"פ".

אליעזר מילא את תפקיד הסגן למו"פ הראשון של רפא"ל. לדעת רבים לא היה מאז סגן למו"פ מוצלח ממנו. ניתן להתרשם מהזכרונות אשר אנשים כתבו לאחר מותו. חברו אורי רכב אשר ליווה אותו במשך שנים רבות במשרד הסגן למו"פ של רפא"ל תימצת את דמותו של אליעזר בכותרת למאמר שכתב עליו בעיתון רפא"ל לאחר מותו: "בינה ונעם". אין הגדרה קולעת וממצה ממנה.

אורי רֶכֶב גימלאי

בעבר מהנדס ראשי, הנהלת רשות פיתוח אמצעי לחימה, משרד הביטחון.

15 בנובמבר 2013

יב בכסלו תשע"ד

עברו למעלה מששים שנה מאז התגייס אליעזר לחיל-המדע ולמעלה משלושים שנה מאז הלך לפתע לעולמו. אנו, שנותרנו, מנסים לתת באוסף זה ביטוי לתחושותינו ולרגשותינו אודות התקופות השונות בחייו הבוגרים שבהן פעלנו יחד איתו. תקופת ההכנה, הלימוד וההתנסות באלקטרוניקה "מהירה", תקופת ההשתתפות בהובלת פרויקט רב-שנתי, מורכב ורב-דיסציפלינות, ותקופת קבלת האחריות לעתיד בניהול מכון לאומי למחקר ולפיתוח ביטחוני.

החווייה האנושית משותפת לדורות רבים; רובם גזו ונעלמו מבלי להותיר זכר לאשר חוו. מעטים הצליחו להשאיר אחריהם עקבות. אין אנו מתיימרים לחרוג מדרך זו של העולם. אבל נדמה לי שטוב יהיה להקדים מספר מלים לקובץ הזה.

במודעותו המלאה של אליעזר, ומתוך הבנתו העמוקה את משמעות תחילת המאה-העשרים ותקופת מלחמת-העולם השניה (היא התקופה בה למד לימודי-הנדסה יסודיים) לגבי חיי-יהודים, הוא הקדיש את חייו להגנה ולרתימת הטכנולוגיה למשימה זו. את הפרק המשלים (האקדמי) בהשכלתו הפורמלית חתם בתקופה שלאחר מלחמת-השחרור, בין המלחמות שגזרו אויבים על מדינת-היהודים שקמה, והוא הסתלק לו בטרם עת.

מה נותר להגיד בפתיחה זו? אם, כפי שאנו חוזים, אנו עומדים בפתחו של עידן חדש, אחר, שונה, שבו פחת מאוד, וליותר מאשר משך-דור, הסיכון ממלחמה נוסח מלחמות-העבר בידי שכנינו, – כי אז זכה אליעזר לתרום חלק חשוב ואולי מכריע להישג הזה. וזכינו אנו להציב יד לזכרו, ולדעת שאילו היה משקיף על זמננו היה מתלווה לראייתו זאת סיפוק עמוק. אנו חסרים את כשרו ואת בינתו להצביע על אתגרי העתיד.

קורות חיים - ד"ר אליעזר גון

(נכתב ע"י אבא אליעזר ב- 20.3.1980, לקראת הדלקת המשוואה, יום העצמאות ה"ב, תש"מ)

נולד ב- 1925 בעיר בויטן, גרמניה. אבי המשפחה היה צינו והיה בין הראשונים בעיר שהחליט לעלות ארצה.

המשפחה עלתה ב- 1933 והשתקעה בחיפה. בגיל 16 עזב את הגימנסיה על מנת להתחיל את בחיי עבודה. את הלימודים המשיך בבי"ס ערב וקבל תעודת בגרות של ממשלת המנדט (בהצטיינות) בגיל 17. בקיץ 1942, כשהצבאות הגרמניים הגיעו עד אל-עלמיין הוחלט ע"י מפקדת ה"הגנה" לגייב מספר גדודים למקרה שהארץ תכבש. כחבר ההגנה גויס ל"חי"ש מגוייס" אשר אומן לקראת אפשרות כזו. בסתו 1942, אחרי התקפת הנגד המוצלחת של מונטגומרי במדבר המערבי והדיפת הגרמנים ממצרים- שוחרר הגדוד.

בסוף 1942 החל את לימודיו בטכניון במגמה להנדסת חשמל. קבל תואר ראשון ב- 1946 ועמד בבחינת הדיפלום (מקום ראשון במחזור) ב- 1947. בכל שנות הלימודים בטכניון התפרנס מעבודת לילה כטלפונאי בחברת החשמל.

בראשית 1948 גויס לצה"ל, והוצב לחמ"ד (חיל מדע, שהפך אח"כ לאגף מחקר ותכנון במשרד הבטחון, ויותר מאוחר- לרשות פיתוח אמצעי לחימה) אשר היה אז בשלבי הקמה. שרת 10 שנים במדים (1948-סגן, 1950- סרן, 1950- רב סרן) ואחרי-כן כאזרח.

ב- 32 שנות עבודתו ברשות מלא מגוון של תפקידים:

בשנתיים הראשונות היה בקבוצה האלקטרונית שהתמקמה במרתף בטכניון בחיפה, תחת פקודו של ידידיה שמיר, והשתתף בפיתוח אמצעי לחימה שנועדו לענות על צרכי צה"ל כפי שנראו אז. בראייה לאחור היו אלה "תרגילים" אשר אמנם לא הגיעו לשימוש מבצעי שמשו כמצע אשר עליו צמחה הקבוצה האלקטרונית שהיתה החלוצה בפיתוח האלקטרוניקה בארץ. ב- 1950 הועברה הקבוצה מהטכניון למקומה הנוכחי ויחד עם קבוצה שעברה מרחובות יצרו את המחלקה של אגף מחקר ותכנון.

הוטל על מר גון, שהיה אז בן 25, לעמוד בראש המחלקה והוא הסכים עד שיימצא איש בכיר יותר שיקבל על עצמו את התפקיד.

עם השתחררותו מניהול המחלקה שימש כחמש שנים ראש קבוצת פיתוח אלקטרונית.

ב- 1957 הוזמן ע"י א. (ז'נקה) רטנר ז"ל להקים יחד עמו שטח-מחקר חדש. היחידה גדלה מאנשים ספורים ב- 1957 לחטיבת מחקר גדולה ומבוססת. להוציא שנתיים של השתלמות בארה"ב (תואר מגיסטר ב- 1962 ותואר דוקטור ב- 1963), מלא ביחידה המתפתחת תפקידים שונים- ראש מחלקה, ראש פרויקט, מהנדס מחקר ראשי ולבסוף- מנהל החטיבה.

ב- 1971 הוזמן ע"י מנהל רפא"ל דאז, ד"ר זאב בונן, לשמש כסגנו למחקר ולפיתוח, תפקיד שלא היה קיים לפני כן והוקם עקב העברת הנהלת רפא"ל למקומה הנוכחי.

ב- 1977 התמנה כמנהל חטיבת מחקר למשך שנה אחת. בקיץ 1978 יצא לשנת שבתון חצייה באוניברסיטת מנצ'סטר באנגליה וחצייה השני- באוניברסיטת קייזר וסטרן בקליבלנד, ארה"ב, כפרופסור אורח. בשנת השבתון עסק במחקר בנושא הדינמיקה של מוסדות מחקר ופיתוח.

עם שובו חזר להנהלת רפא"ל ובינואר 1980 התמנה שנית לתפקיד סגן מנהל רפא"ל למחקר ולפיתוח.

שנים ראשונות בגרמניה

שמואל   אליעזר   שרה   חיקי

ו...לאחר מספר שנים, בקיבוצו של חיקי, הסוללים

אישור משטרתי על יציאת המשפחה מגרמניה

Muster B

Polizeiliche Abmeldung (Großer Hebelchein)

Am 16. Oktober 1933 ausgeht — verleiht — nach dauerndem (§§ 3, 6) — vorbereitendem Aufenthalt (§ 7, Stff. 6, § 9)

von (Ort) Beuthen 94 Schleichers Straße Nr. 4 Kreis Beuthen 94

nach (Ort) Palästina Straße Nr. — Kreis — Staat unbekannt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nr.	Vor- und Zuname (bei Frauen auch Geburtsname und gegebenenfalls: Name der letzten früheren Ehe)	ob ledig, ver- heiratet, ver- witwet, o. schiedl.	a) Beruf, b) Berufsstellung (selbständig, Angestellter, Arbeiter usw.)	Geburts- tag Monat Jahr	a) Geburtsort, b) Kreis oder c) Staat (wenn Ausland)	Staats- an- gehörig- keit	Reli- gion	Wohnung bei der die Personen auf- genommen werden	ob eigene Wohnung oder bei wem in eigene, ge- mietete, andere Wohnung aufgenom- men
1	Johann Schleichers		Verwalter	15. 4. 95	Beuthen 94	Polen			
2	Maria Schleichers geb. Winkler		Hausfrau	27. 2. 93	Beuthen 94	Polen			
3	Samuel Schleichers		Knecht	17. 10. 12	Beuthen 94	Polen			
4	Liesl Schleichers		"	13. 12. 15	Beuthen 94	"			
5	Lilli Schleichers		"	30. 7. 16	"	"			
6	Hermann Schleichers		"	28. 7. 28	"	"			

Beuthen, den 16. 10. 1933

Johann Schleichers
(Eigentümer der Wohnung)

Polizeiamt Beuthen O. 8.
Polizeirevier II.
Eing. 16. Okt. 1933

und des Scheinhabers bzw. Wohnungseigentümers, Vermieters oder sonstigen Beauftragten

זכרונות הבנות מבית אבא

משפחתו של אבא, משפחת זילברפרב, עלתה ארצה באוקטובר 1933. המשפחה התגוררה בדירת חדר וחצי בעיר התחתית של חיפה. אבא החל את לימודיו בארץ בכיתה ג' בבית "ס עממי א' ששכן ברח' ביאליק בשכונת הדר הכרמל. בבית "ס היסודי הוחלף שמו של אבא לאליעזר כספי. מאוחר יותר עברה המשפחה לרח' שפירא 1.

לאחר סיון ביה"ס היסודי החל אבא בלימודיו בגימנסיה ביאליק, שם למד בכיתות ט' ו- י' (שנקראו חמישית (ה') ושישית (ו')).

בגיל 16, לאחר סיום כיתה י', הודיע אבא לאביו כי הוא מרגיש בוגר מספיק כדי לפרנס את עצמו. הוא עזב את גימנסיה ביאליק כתלמיד והחל לעבוד שם בשעות הבוקר בפקידות. בערב למד בגימנסיה אבן-פינה ובתוך שנה אחת סיים את לימודיו התיכוניים עם תעודת בגרות. בגיל 17, עם תעודת בגרות מלאה החל את לימודיו בטכניון

תעודת מעבר מהחמישית לשישית בבית "ס עממי א'

הועד הלאומי לכנסת ישראל בא"י
הועד המנהל למערכת החינוך
מחלקת החינוך

בית הספר העממי א'
חיפה

תעודה

זאליעזר בן חיים 1007 תלמיד המחלקה הלימודית
לפי החלטת המועצה הפדגוגית... הנ"ל המחלקה הלימודית
הערות:

המנהל: מ.ל.ס.
חיפה, יום... לחדש... תרצ"ז
מחנך המחלקה: מ.ל.ס.

5 מא"ע
היד קיבוץ ישראלי

ביאליק

גמנסיה

נכללת במערכת החנוך של כנסת ישראל

ח' פה

תעודה

[נחצי שנתית]

התלמיד

אליעזר כספי

הכיתה

1

שנת הלימודים

תש"א

תנין

סל

פיסיקה

מ. ב. 1

עברית:

כימיה

סל. מא. ב.

ידיעת הלשון

מספיק

טבע

חמור ספרותי

מא. סל

גיאוגרפיה

כתיב

—

תורת הכלכלה המדינית

דקדוק

סל

הנהלת פנקסים

סל. מא. ב.

אגדה, משנה

מספיק

סטינוגרפיה

סל

אנגלית

סל

כתיבה במכונה

סל

ערבית

סל

ציור

—

הסטוריה עברית

מא. סל

מלאכת יד

—

הסטוריה כללית

מא. סל

כתיבה תמה

—

השבון

—

תפירה ורקמה

—

אלגברה

סל

התעמלות

מא. סל

גיאומטריה

סל. מא. ב.

הקשבה סל. מא. ב.

התנהגות סל. מא. ב.

חריצות סל. מא. ב.

אחרים בלתי מוצדקים

2

חסורי ימים

2

חיפה, יום

13

שנת תש"א

המחנך

המנהל

גמנסיון "אבן פנה"
חיפה

תעודה

שם התלמיד א. עמר כסרי
הכיתה 3 שנת למודים ה"ה שליש א'

מתימטיקה:	עברית:
הנדסה . . . <u>a-</u>	ידיעת הלשון <u>7</u>
אלגברה . . . <u>b { c+</u>	כתיב . . .
טריגונומטריה . . .	דקדוק . . . <u>8</u>
מלואים . . . <u>d+ c+</u>	ספרות . . . <u>b-b { 6</u>
חשבון: . . .	משנה, אגדה
פיזיקה: . . . <u>c a-</u>	תנ"ך: . . . <u>7</u>
כימיה: . . .	אנגלית: . . . <u>b-b-</u>
גיאוגרפיה: . . . <u>c c</u>	היסטוריה
	עברית: . . .
	כלית: . . . <u>c b-</u>

התנהגות: a הקשבה: a חריצות: a
סדר: a אחורים בלתי מוצדקים: חסורים:

חיפה, 22 במרץ 1947
גמנסיון "אבן פנה" חיפה
3 אבן-פנה
החיות המכחל

JERUSALEM, 5th June, 1944. القدس
 ירושלים

This is to certify that Leo (Elieser) Zylberfarb, of Even Pinna Secondary School, Haifa, passed the Palestine Matriculation Examination in July 1942. He obtained the following grades:-

Hebrew "A"	- Distinction.
Elementary Mathematics	- Distinction.
History	- Credit.
English "B"	- Distinction.
Heat, Light & Sound	- Credit.
Geography	- Credit.
Additional Mathematics	- Pass.

He was given Matriculation Certificate No.1031, which, he now asserts, has been lost, and the present certificate is therefore being given him as a testimonial.

Jefferson
ACTING DEAN.

תמונות מבית הספר

בשני העמודים הבאים מספר תמונות מבית הספר:

גמנסיה ביאליק, כתה ה', מאי 1940

כתה ה', ראש פינה, פסח 1940

ביה"ס אבן פינה, יוני 1942

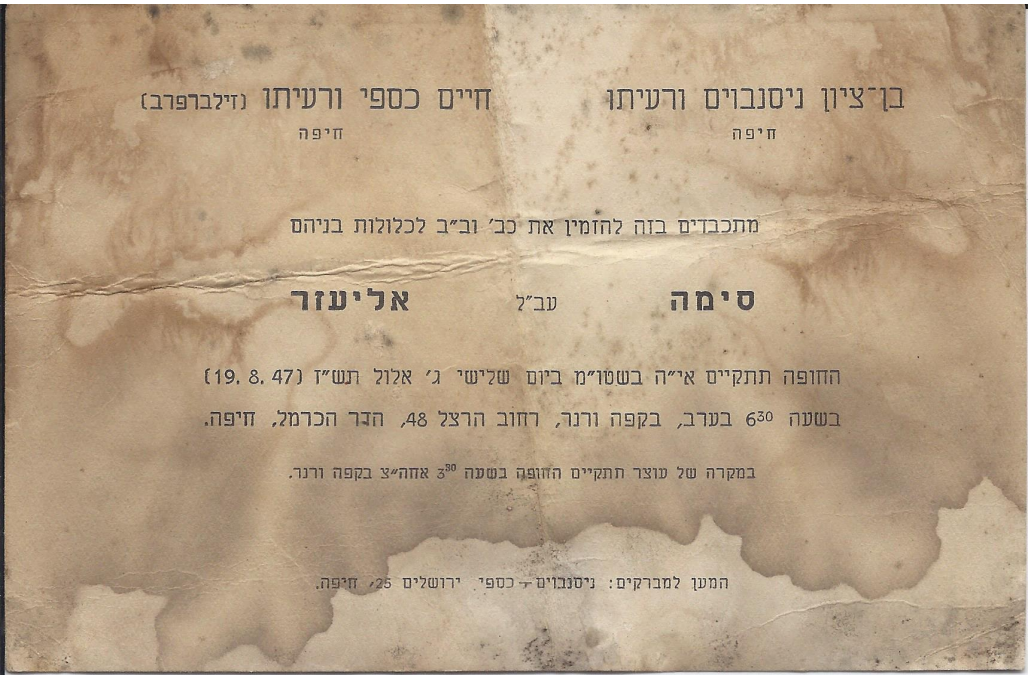

ההיכרות עם אמא, בקשת קבלת אזרחות ולימודים בטכניון

במהלך לימודיו בטכניון התפרנס אבא מעבודת לילה כמרכזן בחברת החשמל.

סבא בן-ציון, אבא של אמא, היה מהנדס בכיר בחב' החשמל ונהג לשוחח עם אמא בטלפון. אבא שלנו צותת לשיחות הללו, ואמא כבשה את ליבו.

הם נפגשו בט"ו בשבט, התאהבו, וב- 19.8.47 נישאו. מאז, כל שנה בט"ו בשבט אפתה אמא עוגת גבינה לכבוד אבא כשקישוט בצק "באריגת" שתי וערב מעטרת אותה.

(TO BE PREPARED IN QUADRUPLICATED.)

CERTIFICATE OF MARRIAGE. — תעודת נשואין.

District: **מחוז פלשתינה**   Town: **חיפה**

Marriage solemnised at: **חיפה** on **25.8.47**   Date: **25.8.47**

No. H **86442**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Name and Surname השם המלא	Age גיל	Calling משרת הור	Community קהילה	Residence מקום מגוריו או בנותיה	Name and Surname of Father and Mother השם המלא של האב והאם	Calling of Father and Mother משרת ידם של האב והאם	Residence Father and Mother מקום מגוריהם של האב והאם	Name and Surname of Witnesses השם המלא של העדים	Calling of Witnesses משרת ידם של העדים
הבעל אליעזר ליבון וילנרטר	22	מתכנס	עברית	חיפה	חיים, מרים	שכן	חיפה	מוטר נשי נר יהושע קניצל	
האשה מיטל ניסנברג	22	מקידה	עברית	חיפה	בן-ציון, רחל	מקיד	חיפה		

הנני מודיע בזה שהתעודה דלעיל היא קטע נכון ממסגרת הנשואין שמורה במשרד
 תחת־המטה **יבון** **הוא**

Date: **25.8.47**   תאריך: **25.8.47**

Certified that the above is a true extract from the Register of Marriage kept at the _____ in the _____ District.

מחוז **פלשתינה**   בעיר **חיפה**   תאריך **25.8.47**

רשמי

GPP. 11488—250 Pks.—21.1.41—1647/8.

[illegible]

PARTICULARS RELATIVE TO APPLICANT.

اوصاف الطالب او الطالبة (مذكرات)

معلومات عن المتقدم

معلومات عن المتقدم

Place and date of birth.....Beuthen, Germany; 15th February, 1925
(Nineteen twenty five)

مكان وتاريخ الولادة
مذكرات

Nationality...Polish

الجنسية
مذكرات

Trade or occupation Student

الهيئة او الصنعة
مذكرات

Unmarried, married, widowed or divorced. Unmarried

غير متزوج او غير متزوجة. ايدل او ارملة. مطلق او مطلقة. متزوج او متزوجة.
مذكرات

Name of wife.....

اسم الزوجة
مذكرات

Sworn or Affirmed and subscribed this

third

day of

May

1946

(Signature).....

Prudnyk

(Title).....

INSPECTOR OF MIGRATION

Signature of holder.....

Prudnyk

30000

A 01000

ינ/שא

ר' ניסן תש"ה - 20.3.45

ה ע ת 2

לכבוד
הא' זילברברג,
רח' שפירא 1,
ת י מ ה.

א. נ.

אנו שמחים להודיעכם כי הועד הפועל של
הטכניון החליט להעניק לבונכם אליעזר סטימנדיה
על שם כ. תבורי ז"ל.

אנו מברכים אתכם להצלחת בונכם ומקווים
כי הוא יתמיד בלמודיו גם להבא ויהיה לתפארת
למשפחתו ולמוסד.

בכבוד רב,

(-) ש. קפלנסקי,
מנהל.

קבלת מלגה מטעם הטכניון לרגל הצטיינותו בלימודים

המכון - מכון טכנולוגי לישראל TECHNION, ISRAEL INSTITUTE OF TECHNOLOGY

TRANSCRIPT OF ACADEMIC RECORD

Subject	Exercises Exam.	
First year 1942/43	Mathematics 1	- C
	Physics 1	B B
	Descriptive Geometry	B C
	Chemistry	C C
	Applied Mechanics	C A
	Building Constructions 1	B C
	Machine Parts 1	B A
	Physical Training	B *
Second year 1943/44		- -
		- -
		- -
	Mathematics 2	- C
	Strength of Materials	B A
	Hydraulics	B B
	Technology 1	- C
	Physics 2	- A
	Technology 2	- B
	Machine Parts 2	C C
Third year 1944/45	Workshop Practice	C *
	Thermodynamics	A A
		- -
		- -
		- -
		- -
		- -
	Economics	- B
	Industrial Management 1	C C
	Dynamics	C B
Fourth year 1945/46	Electrical Engineering 1	A C
	Physical Chemistry 1	- B
	Electrical Measuring Instruments	- C
	Workshop Practice	B *
	Electrical Workshop	C *
	Exercises in Electrical Eng. 1	B *
	Business Law & Accounting	- A
	Reciprocating Engines	B C
		- -
		- -
		- -
	Electrical Eng., Power Systems	- C
	Machine Design 2, Turbo Engines	B B
	Industrial Management 2	C B
	Modern Physics	- C
	Machine Lab.	B *
	Electrical Lab. Experiments	B *
	Telecommunication Systems	- A
	Exercises in Structural Design	A *
	Computative Exercises	B *

Name Mr. LEON (ELIESER) ZYLBERFARB

Address

Date and

Place of Birth Germany - 1925

~~Faculty~~/Dept. Industrial Engineering

~~Options~~ Electrical Eng. Division

Degrees: Bachelor of Science in

Electrical Engineering - 1946

Ingénieur (E.E.) - 1947

Remarks:

Scale of Marks

A — Excellent

B — Good

C — Satisfactory

D — Unsatisfactory

E — Complete Failure

* — No Examination required

** — Exempted from examination

I certify that the above information is correct.

Eden
Academic Secretary

Haifa, May 24, 1963

אבא שינה את שמו ל"גון" בעקבות אחיו שמואל (שלימים היה הנספח המדעי בבירת גרמניה המערבית, בון).

תמצית מהרישום בספר האזרחים

מדינת ישראל
משרד הפנים
אגף עליה ומרשם

ממצית מהרישום בספר התושבים/תעודת חיים

לפי סעיף 3 (ג) לפקודת מרשם התושבים, תש"ט—1949

מ(ר)ת) 11/11/58 (11/11/58) שם המשפחה והשם הפרטי

שם האב ח"ח מספר הזהות: 0232278 שם העיר/הכפר שם הרחוב

כתובת המעון 25 מקום הלידה 11/11/58 המצב המשפחתי 11/11/58 תאריך הלידה 11/11/58 הנוה (תושב(ת) מדינת ישראל מיום 11/11/58 הדת והלאום 11/11/58

פרטים נוספים (לדיווחים מספר התושבים): 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58 11/11/58

הנני מאשר בזה כי הפרטים הנ"ל מהווים תמצית נכונה מהרישום בספר התושבים.

פרטים נוספים (מתוך לספר התושבים):

האישור ניתן למטרת 11/11/58 בלשכת עליה ומרשם ב: 11/11/58

מקיד הרישום 11/11/58

2160/3361 (1.6) 200 X 50 X 2 ד.מ.י"מ

אבא בצבא

אבא התגייס לצבא ב- 20.4.48, לחמ"ד (חיל מדע), ק/15736, סגן זילברפרב אליעזר.

ב- 19.3.50 מונה לראש ועדת קרן היחידה

ב- 27.3.50 התבקש ע"י הנהלת "מכון 3" ("המכון") למלא את מקומו של סרן ידידיה שמיר ("דוד ידידיה" שלנו) בזמן היעדרו לרגל השתלמות בארה"ב.

אבא הסכים לקבל את התפקיד, אולם כעבור כשנה, פנה במכתב לסא"ל רטנר (ז'נקה), ובו הוא מבקש לשחררו מהתפקיד עקב עומס רב המוטל עליו. אבא קבל מכתב תשובה מפרופ' דוד ברגמן (שהיה ראש הועדה לאנרגיה אטומית, על שמו נקרא מכון דוד בכורדני), ובו הוא מביע את אמונו באבא ומסרב לשחררו מהתפקיד ובקורטוב של תוכחה כותב כי "כל אחד מאתנו צריך לקבל על עצמו תפקידים מסוימים, אשר אינם מוצאים חן בעיניו".

ב- 19.1.58 השתחרר אבא מהצבא בדרגת רס"ן.

אנחנו זוכרות את אבא במדים מעוטר באות מלחמת הקוממיות (1948) ובאות מלחמת סיני (1956).

הפנייה לאליעזר

משרד הבטחון/מחלקת המדע,
מכון מדעי מס' 3.
י/כ/510 27.3.50

אל
א. זילברפרב/סגן.
מאת
הנהלת מכון מס' 3.

הנדון: ממלא מקום ראש קבוצת האלקטרוניקה
במכון מס' 3.

בקשר לאפשרות של נסיעתו של סרן שמיר להשתלמות
הנך מתבקש ע"י הנהלת המכון בהסכמת הנהלת מחלקת המדע
למלא את מקומו בזמן היעדרו.

הנסיון בעבודה - ויחסך לחברתך - מבטיחות
את הצלחתך.

מכון מס' 3.

אה/רח

העתק ל: הנהלת מחלקת המדע.
י. ספקטור / קצין מנהל.
מסח המדעי.
י. שמיר.

ק/15736 סרן זילברפרב אליעזר
מכון מדעי מט. 3.

15 בפברואר, 1951.

הנהלת מכון מט. 3. - סגן אלוף א. רסנר
סגן-אלוף ט. גרזובסקי.
הנהלת מחלקת המדע.

הנדון: מלא מקום לי. שמיר.
מכתבם י/כ/510 מיום 27.3.50.

1. במכתבך הנ"ל נתבקשתי למלא את מקום סרן שמיר בזמן העדרו.
  2. בשעתו קבלתי על עצמי את התפקיד בהנחה שהוא מגביל לתקופה קצרה (5 חודשים). הנמוקים שהניעוני לצעד זה הייתה ההכרה שנסיעתו של הנ"ל תועלת מרובה לנ"ל ולמחלקת האלקטרוניקה.
  3. מטעמים שונים התעכבה שיבתו של סרן שמיר, ויתכן שהוא יסגר לשנת התלמות נוספת בארה"ב.
  4. אבקשן, אימא, לשחררני מן התפקיד הנ"ל. אכנני בכון להמשיך בגלל הנמוקים הבאים:
- א. מוטלים עלי תפקידים אדמיניסטרטיביים רבים, המונעים ממני את האפשרות לעבוד במקצתי ולהתקדם בו.
- ב. באפן מקביל לתפקיד הנ"ל אני אחראי על קבוצת מחקר (P.F.) מוכן מעצמו שעבודת הקבוצה טובלת מכך.
5. אבקשן להקדיש לענין את תשומת הלב הראויה.

א. זילברפרב.
5.1

מדינת ישראל
משרד הבטחון

המחלקה המדעית

רחובות,
27 לפברואר, 1951.

אל: סרן א. זילברפרב,
חמ"ד, חיפה.
מאה: א.ד. ברגמן

קבלתי את העחק מכחבך בענין מלוי מקומו של
מר שמיר. אעפ"י שאני מבין את טענוחך, אינני
חושב שנוכל כעה לוחר על שרוחך כממלא מקומו של
מנהל המחלקה האלקטרוני. כל אחד מאחנו צריך
לקבל על עצמו חפקידים מסוימים, אשר אינם מוצאים
חן בעיניו. אני מקוה שעם בואו של ד"ר
פלדנקרייס חפקידך יוקל במדה מסוימת.

3/3 282

העחקה: סגן-אלוף ש. גרזובסקי

העבודה של אבא בחמ"ד כאזרח

אבא השתחרר מהצבא ועבר לאזרחות ב- 19.1.58.

הסיבה למעבר היתה רצונם של ההורים לעבור מדירת המגורים הקטנה ברח' שמואל 13א' לדירה מרווחת יותר ירושלים 25. אמא ירשה חלק מהבית (שנבנה ע"י אביה סבא בן-ציון ניסנבוים) לאחר פטירתו של סבא ובתוספת בכספי השחרור מהצבא הם רכשו את הדירה ששומשה מגורים לאבא עד סוף חייו.

אבא קבל דרגה א' מחקר במשכורת חודשית בסך 477 ל"י.

מדינת ישראל

מס' התיק על/528/8285

תאריך 1.6.58

משרד הבטחון, א.מ.ת.

אישור העלאה בדרגה

אל: מר/ אליעזר גון

באמצעות מנהל מכון 3

מאת:

א.נ.

הנני שמח להודיעך כי אישרתי את העלאתך לדרגה א של דירוג עובדי מחקר

החל מיום 1.4.58 ~~מסמך~~

2. משכורתך היסודית ~~(מסלול מפתח)~~ בדרגתך החדשה תהיה בשיעור של 477.- ל"י לחודש.

3. אישור זה ניתן בכפיפות להוראות 2 ו 1 ט (4) של תקנות שירות המדינה.

בכבוד רב

א.כ. (חתימה)

עוזר ראשי לענייני כח אדם (תואר החותם)

העתקים לנציבות שירות המדינה
למברות המשרד

למנהל מכון 3 (מנהל היחידה)

* הטופס יאושר על ידי המנהל הכללי או סגן המנהל הכללי לענייני מינהל (או המזכיר הכללי) או מנהל יחידת סמך.

אות הסבא!

ביום זה נולדה הנכדה הבכורה איילה בשעה 22:30.

אבא הגיע מהכנס ישירות לבי"ח רוטשילד.

כעבור שעה וחצי, בחצות הלילה, מלאו לאבא 50 שנה!

מודעה מהעיתון על הכנס

אוניברסיטת תל-אביב

החוג לפיסיקה ואסטרונומיה
האגודה הישראלית לפיסיקה

**במסגרת הכנס השנתי תשל"ה
של האגודה הישראלית לפיסיקה**

יתקיים דיון סביב שולחן עגול על הנושא:
תפקידו של הפיסיקאי במערכת הבטחון

ביום רביעי, 12.2.73, בשעה 19.30 אולם סאטלייט,
בית מכסיקו, קריית האוניברסיטה, רמת-אביב.

בהשתתפות:
פרופ' יובל נאמן, נשיא אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר אליעזר גון, סגן מנהל רפא"ל
פרופ' שאול יציב, האוניברסיטה העברית, ירושלים

מנחה:
פרופ' ישראל דוסטובסקי, נשיא מכון ויצמן למדע.

— הצבור מוזמן —

אות ה-ב"ה ברפא"ל

הוענק ל-ד"ר אליעזר גון

במלאת עשרים וחמש

שנים לעבודה

במחקר ופתוח בטחוני

מנהל רפא"ל

יוני 1973
חדש שנה

אבא נהייה סבא

ב- 12.2.75, שעה וחצי לפני יום הולדתו ה- 50 הגיחה לעולם תינוקת יפהפיה, נכדה ראשונה לאבא מניצה, איילה.

לא היה קץ לאושרו של אבא. הוא הרבה לבקר, לשחק, להתגלגל על הרצפה עם איילה והתגאה בה מאד. הוא ספר שמכיוון שבעבודתו הקשה לא זכה ללוח את גידול הבנות שאהב, הוא נהנה לפצות את עצמו על מה שהחמיץ.

בשלהי 1978 נסעו ההורים לחצי שבתון במנצ'סטר, אנגליה, ולמחציתו השנייה בקליוולנד, ארה"ב.

ב- 3.4.79 ילדה ניצה את הנכדה השנייה, תמר, וכמובן שהסבים הגאים חזרו מחו"ל לחגוג.

ביום העצמאות תש"מ, 1980, השיא אבא משואה.

ב- 16.12.80 נולד מוטי (של עפרה) הנכד השלישי.

עפרה מספרת: כשהלכתי עם אבא ברחוב הוא הוא הציג את מוטי בגאווה לחבריו ושכח מקיומי...

עם מוטי

עם איילה

עם תמר

עם מוטי

עם מוטי

הלימודים בארה"ב

אליעזר נשלח מטעם רפא"ל ללימודי המשך באוניברסיטת קולומביה בניו-יורק.

המשפחה גרה בארה"ב מספטמבר 1961 עד ינואר 1964 ברחוב: 711 WEST END AVENUE

דירה: 3KN.

אליעזר קבל תואר שני בהנדסת אלקטרוניקה ביוני 1962 ותואר שלישי במחלקה למדעי והנדסת הגרעין בנובמבר 1963. לפי הידוע לנו היה זה פרופ' אפרים קציר אשר בקש ושכנע את אליעזר להשאיר באוניברסיטה לאחר סיום התואר השני ולהמשיך ללימודי התואר השלישי (במקור נשלח אליעזר ל- 9 חודשים בלבד).

June 22nd, 1961

AE/583

Office of Admission,
Columbia University,
530 Seeley Wintersmith,
Mudd Bldg.,
New York 27, N.Y. (USA).

Dear Sir,

Mr. Eliezer Gon has been working with me for more than ten years and I have been able to follow his development fairly closely. He has been employed in the Electronics Division and has quickly risen to the rank of Group Leader. Both from the theoretical and experimental point of view, the results of his work have been most satisfactory; his clarity of thought and his technical ability have been a source of inspiration to the younger people who have been working with him.

Mr. Gon feels, like most of our young scientists, that reading the technical literature is not sufficient for him to be in intimate contact with developments in the scientific world and he would like to take a study leave in order to become acquainted with recent advances in the theory and practice of electronics.

In conclusion, I would like to apologise on behalf of Mr. Gon for the submission of his application and my recommendation at so late a date. The delay was due to the schedule of his work; only just now has it become clear that he will be able to leave Israel before the beginning of the next Academic Year.

Yours sincerely,

Ernst D. Bergmann
Chairman,

Israel Atomic Energy Commission.

תעודת התואר השני

THE TRUSTEES OF COLUMBIA UNIVERSITY
IN THE CITY OF NEW YORK

TO ALL PERSONS TO WHOM THESE PRESENTS MAY COME GREETING
BE IT KNOWN THAT

ELIESER GON

HAVING COMPLETED A COURSE OF STUDIES IN
ELECTRICAL ENGINEERING
AND SATISFIED THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE

HAS ACCORDINGLY BEEN ADMITTED TO THAT DEGREE WITH ALL THE
RIGHTS PRIVILEGES AND IMMUNITIES THEREUNTO APPERTAINING
IN WITNESS WHEREOF WE HAVE CAUSED THIS DIPLOMA TO BE SIGNED
BY THE PRESIDENT OF THE UNIVERSITY AND BY THE
DEAN OF THE FACULTY OF ENGINEERING AND
OUR CORPORATE SEAL TO BE HERETO AFFIXED IN THE CITY OF NEW YORK
ON THE FIFTH DAY OF JUNE IN THE YEAR OF OUR LORD
ONE THOUSAND NINE HUNDRED AND SIXTY-TWO

John A. Fanning
DEAN
Grayson King
PRESIDENT

תעודת התואר השלישי

THE TRUSTEES OF COLUMBIA UNIVERSITY
IN THE CITY OF NEW YORK

TO ALL PERSONS TO WHOM THESE PRESENTS MAY COME GREETING
BE IT KNOWN THAT

ELIESER GON

HAVING COMPLETED THE STUDIES AND SATISFIED THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF

DOCTOR OF ENGINEERING SCIENCE

HAS ACCORDINGLY BEEN ADMITTED TO THAT DEGREE WITH ALL THE
RIGHTS PRIVILEGES AND IMMUNITIES THEREUNTO APPERTAINING
IN WITNESS WHEREOF WE HAVE CAUSED THIS DIPLOMA TO BE SIGNED
BY THE PRESIDENT OF THE UNIVERSITY AND
BY THE DEAN OF THE FACULTY OF ENGINEERING AND APPLIED SCIENCE AND
OUR CORPORATE SEAL TO BE HERETO AFFIXED IN THE CITY OF NEW YORK
ON THE THIRTIETH DAY OF NOVEMBER IN THE YEAR OF OUR LORD
ONE THOUSAND NINE HUNDRED AND SIXTY-FIVE

John Dunning
DEAN
Guyn Hing
PRESIDENT

Columbia University in the City of New York | New York 27, N. Y.

SCHOOL OF ENGINEERING & APPLIED SCIENCE
Office of the Dean

Seeley W. Mudd Building

December 12, 1963

Professors: W. W. Havens, Jr. (Chairman)
C. F. Bonilla
H. Goldstein
P. Kusch
L. J. Lidofsky
E. Melkonian
J. Millman

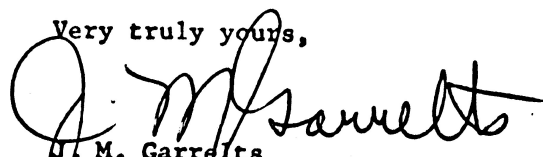
Gentlemen:

The final examination of **Mr. Elieser Gon**
a candidate for the degree of Doctor of Engineering Science is to
be held on **Friday, December 20, 1963** at **1:00 p.m.** in
606A Seeley Wintersmith Mudd Building.

Mr. Gon has majored in **Nuclear Science and Engineering**
and has submitted a dissertation entitled **"Pulsed Source Measurement of
Neutron Diffusion Parameters In Water"**

We would like to have you serve as a member of the Examining
Committee.

Very truly yours,

J. M. Garraits
Associate Dean

PULSED SOURCE MEASUREMENT OF NEUTRON
DIFFUSION PARAMETERS IN WATER

ELIESER GON

Submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of D.Sc.Eng. in Columbia University
December 1963

תמונות מהעבודה ברפא"ל

בתמונות ניתן לראות את:

- פרופ' אפרים קציר (נשיא המדינה)
- פרופ' יובל נאמן
- יצחק רבין
- שמעון פרס
- זאב בונן (מנכ"ל רפא"ל)

ועם צוות המשרד, משמאל, מזכירתו במשך שנים, חנה ויצרייבר

מרכז ההסברה

בנין ג', קריית בן גוריון, ירושלים

טל; 404-403 / 668241

ירושלים, כד' באדר תש"ם
12 במרץ 1980

לכבוד
ד"ר אליעזר גון
רח' ירושלים 25
חיפה

שלום רב,

הננו שמחים להודיעך כי נבחרת להיות אחד מי"ב מדליקי המשואות בטקס פתיחת חגיגות יום העצמאות תש"ם. זאת, לאחר שהועדה הבינמשרדית לאירועי יום העצמאות החליטה כי מדליקי המשואות השנה יהיו נציגים של ענפים כלכליים שתורמו לביסוס המשקי של המדינה.

היותך עובד ברשות לפיתוח אמצעי לחימה (רפא"ל) - בעלת ההישגים המצוינים שזכך לתהילה ולכבוד ברחבי העולם ותורמו לחיזוק כושרה הצבאי והכלכלי של המדינה - הביאה לבחירתך לטקס.

הטקס יתקיים ביום ראשון 20.4.80 בשעה 18.45, על הר-הרצל בירושלים. חזרה כללית תיערך ככל הנראה בימים רביעי וחמישי, 16/17.4.80.

אכיר לך תודה אם תהייה פנוי בימים אלה מכל עיסוק אחר, לחזרות ולקבלות פנים. משרדנו יעמוד אתך בקשר בכל הכרוך לבואך ולהכנות לטקס.

בכבוד רב,

יעקב שץ

מנהל מרכז ההסברה

דיו"ר נעדת יום העצמאות

הועדה לאירועי יום העצמאות
מרכז ההסברה

וזאת לתעודה

כ"ו
ד"ר אליעזר גון

נתכבד בהדלקת משואת חג
על הר הרצל בירושלים

בכרום יום העצמאות
ה-32 של
מדינת ישראל

יעקב שץ

יעקב שץ

יושב ראש הועדה לאירועי יום העצמאות

ירושלים תש"פ

נתיבי רפאל

רפא"ל

סוג בטהוני

בלח"ם

חם 4 מאי 88 • אייר תשנ"ח

רבעון פנימי של הרשות לפיתוח אמצעי לחימה

אל:

צובדי רפא"ל,

אל מנת לאפשר צובדי הרשות לעיין בעיתון
הטעות הפנאי בהחלט, כמו-כן לשל
הקריאה גם את הנות/בני הלוח, הוחלט
להחליק את העיתון לפני חלקים:
האחד שיקרא "דיעו", יכל חזרות, יהיה
בשל סיוע, "שאר" לא יורשה להוציא מחוץ
לשטח המכון, והחלק השני, שיכל את
מרבית החומר האחר, יקרא "נתיבי"
רפא"ל, יהיה בשל סיוע, "הוא"ס" ויורשה
להוציא בהיתר.

מאידך, בהתחלה הצוברה ש"ס
"נתיבי רפא"ל" - למרות היותו "הוא"ס",
הינו עיתון פנימי של מוסד בטחוני ותוכנו
לא ניתן לפרסום ברבים, מתבקשים
צובדי הרשות לקחת את העיתון להיתר
לחודש ימים בלבד, להחליקו בבית
המקום שאור לאחר מכן להחזירו למכון.

קריאה מנהל,
המסדרת

"אני אליעזר גון מחיפה, עובד רשות פתוח
אמצעי לחימה מתכבד להדליק משואה זו של יום
העצמאות הל"ב למדינת ישראל.

לכבוד המפתחים ומיצרים אמצעי לחימה
מתוכננים ועתירי ידע להגברת בטחון ישראל
ולהבטחת שלומה,
לכבוד מאדירי כוחו של צה"ל, מבטח עוז לעם
בארצו.

לכבוד התורמים לביסוס משק המדינה
והרחבת ייצואה ולתפארת מדינת ישראל".

ד"ר אליעזר גון מדליק משואה של יום העצמאות הל"ב למדינת
ישראל בטכס "ההרצל" תש"ס.

מדליק המשואה דר' אליעזר גון

חלוץ בפיתוח אמצעי לחימה.

היום, ערב יום העצמאות וטקס הדלקת המשואות בהר הרצל ב"ם, השנה השתתפו נציגי ענפים כלכליים שתורמו לביסוס המשקי של המדינה, ביניהם אנו מוצאים שני חיפאים. את הפרופ' רחל שלון ודר' אליעזר גון.

דר' אליעזר גון הוא נציגה של הרשות לפיתוח אמצעי לחימה – רפא"ל, בעלת ההישגים המיוחדים שזכו להכרה ברחבי העולם כולו ותרמו לחיזוק כושרה ועוצמתה הצבאית והכלכלית של המדינה.

אליעזר גון, נשוי, אב לשתי בנות וסב לשתי נכדות, נולד ב – 1925 בגרמניה. בתקופת שרותו הצבאי השתייך לקבוצת מדענים שהתמקמה במרתף הטכניון בחיפה, תחת פיקודו של ידידיה שמיר ואשר היוותה חיל חלוץ בפיתוח האלקטרוניקה בארץ. ב – 1971 הוזמן ע"י מנהל רפא"ל דאז, דר' זאב בון, לשמש כסגנו. ב – 1977 התמנה כמנהל חטיבת המחקר למשך שנה. לאחר שנת השבתון, שבה שהה באוניברסיטת מנצ'סטר באנגליה וכמרצה אורח באוניברסיטת קליבלנד בארה"ב, נתמנה שנית לתפקיד סגן מנהל רפא"ל, אותו הוא ממלא עד היום.

אומר מנהל רפא"ל, דר' בן ציון: "איש צנוע זה הוא אחד המדענים הוותיקים, שפעל בתפקיד בכיר עוד לפני מלחמת העצמאות ומשרת את מערכת הביטחון מזה 32 שנה. הוא עזר לפתח את המערכת ולהביאה להישגים מרשימים ברמה בינלאומית, שהם סמל לעצמאות ישראל ולכן נבחר להיות מדליק המשואה

כתבה בעיתון חיפה.

חגיגת יום העצמאות, הדלקת משואות בהר הרצל.

אליעזר היה בין מדליקי המשואה כנציג רפא"ל.

דר' אליעזר גון מחקר ופיתוח.

דר' אליעזר גון מחיפה, סגן מנהל רפא"ל למחקר ופיתוח, נולד בשנת 1925 בגרמניה למשפחה ציונית, שעלתה לארץ בשנת 1933 והשתקעה בחיפה. בגיל 16 עזב אליעזר את לימודיו בגימנסיה "ביאליק", כדי להתחיל בחיי עבודה.

את לימודיו המשיך בבית ספר ערב ובגיל 17 קיבל תעודת בגרות בהצטיינות מטעם ממשלת המנדט. היה חבר בחי"ש במגויס. בשנת 1942 החל את לימודיו בטכניון. בתקופת לימודיו התפרנס כטלפונאי בחברת החשמל.

ב - 1948 גויס לצה"ל ובו שרת 10 שנים בחמ"ד (חיל מדע, שהפך יותר מאוחר לרשות פיתוח לאמצעי לחימה). השתחרר בדרגת רס"ן. ב - 32 שנות עבודתו ברפא"ל מילא תפקידים מגוונים. הוא היה מראשוני הקבוצה האלקטרונית שהייתה החלוצה בפיתוח האלקטרוניקה בארץ ושהייתה צריכה אז לפתח אמצעי לחימה לצה"ל.

בגיל 25 עמד בראש המחלקה האלקטרונית. ב - 1963 השלים את לימודי הד"ר שלו בארה"ב. ב - 1971 שימש סגן מנהל רפא"ל למחקר ופיתוח. בשו"ב השנה משנת שבתון התמנה שוב לתפקיד סגן מנהל רפאל למחקר ופיתוח.

כתבה בעיתון מעריב.

דר' אליעזר גון מייצג את רפא"ל.

"לא תיתכן אי תלות מוחלטת".

דר' אליעזר גון מחיפה, סגן מנהל רפא"ל למחקר ופיתוח,

מה הרגשתך? אני שמח לייצג את רפא"ל בערב יום העצמאות שלא זוכה להכרה ולפרסום וזאת למרות שפירות עבודתה תורמות תרומה נכבדה למדינת ישראל.

אילו היו לנו הישגים בכל התחומים כפי שיש לרפא"ל האם היינו קרובים לעצמאות כלכלית? קל לי יותר לצטט את פרופ' יחזקאל דרור ששימש זמן מה כיועץ לרפא"ל. הוא הגדיר את רפא"ל "כאי של איכות". אפשר לומר, שהן מבחינת המוטיבציה והן מבחינת האקלים השורר במוסד שהוא ענייני מאוד, - אני מסכים עם ההערכה והייתי שמח אם כך היו פני הדברים גם במפעלים אחרים.

מה היעד המרכזי לשנת העצמאות הבאה, כדי שנוכל להגיע ליעד של אי תלות כלכלית? איני בקי מספיק בכלכלה הלאומית והייתי אומר שבשטח שאנחנו עוסקים בו, יש בלי ספק דרך ארוכה כדי להגיע לאי תלות מכסימלית. לאי תלות מוחלטת, מדינה קטנה כשלנו לא תוכל להגיע.

כתבה בעיתון מבט.

מדינת ישראל
משרד הבריאות / רשות פתוח אמצעי לחימה

סגן מנהל רפא"ל למחקר ולפתוח

טלפון 04-706977

סיון תשנ"ב

יוני 1982

מפ. 5-5 / 542

76-4-1

הנדון: קריאה לרעיונות והצעות לאמצעי-לחימה חדשים

יש היום לכל אחד מאיתנו זכות להתגאות בעובדה שאנו עובדי רפא"ל. מספר לא קטן של אמצעי לחימה שפותחו כאן תרמו משמעותית להצלחה המרשימה של צה"ל במבצע "שלום הגליל".

אולם לא טפיחה על הכתף עבור מעשי העבר הניעו אותי לכתוב לך. שתי מטרות למכתב זה, ושתיהן באות לשרת את העתיד.

א. בימים אלה אנו מקימים צוותי חשיבה שתפקידם להעלות רעיונות והצעות לאמצעי לחימה חדשים. הצוותים יהיו בהכרח מצומצמים כדי לעבוד ביעילות. מאידך, אנו יודעים שאין לאיש מונופול על כושר המצאה או רעיונות טובים.

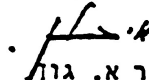
אנו פונים איפוא בקריאה לכל עובד ברפא"ל שיש לו הצעה או רעיון להפנות למשרדי. אנו נעניין בכל הצעה ונעביר אותה גם לצוות המתאים לעיון ובחינה. אנא הבא קריאה זו לידיעת כל הכפופים לך.

ב. אנשי רפא"ל רבים השתתפו במבצע "שלום הגליל" כאנשי מילואים. כמי שעוסקים בכל ימות השנה בפיתוח וייצור אמצעי לחימה הם עשויים היו לפגוש במצבים המצביעים על פער קיים באמצעי לחימה שרפא"ל יכולה למלא אותו.

צוותי החשיבה יהיו מעוניינים לראיין חלק מאנשי המילואים כדי לשמוע את הצעותיהם או לשמוע את תגובתם לרעיונות של אחרים.

הנך מתבקש למלא את כל הפרטים הידועים לך על כל הכפופים לך ששרתו במילואים במבצע "שלום הגליל", בדף המצורף.

בתודה על שיתוף הפעולה,

ד"ר א. גורן

סגן מנהל רפא"ל למחקר ולפיתוח

מכתב חשוב של אליעזר למובילים ברפא"ל לאחר מלחמת שלום הגליל

כותבים על אליעזר

אליעזר מוזכר במספר ספרים שנכתבו על רפא"ל ומערכת הביטחון- לוקטו ע"י חיקי.

כמו כן, מספר חברים ובני משפחה העלו על הכתב את מחשבותיהם וזכרונותיהם מסבא אליעזר.

אורי רכב, אריה גולני, שלמה רוזן, גדעון רכבי, יונה אטינגר, יהודה לנקרי, יובי.

אזכורים על אליעזר מתוך ספרו של מנהל רפא"ל דר' זאב בון.

הנהלה חדשה והקמת החטיבות.

באפריל 1971 הקמתי הנהלה פונקציונלית לרשות, שכללה שלושה סמנכ"לים, למו"פ – דר' אליעזר גון, לארגון וכוח אדם – דוד הראל, לכלכלה וכספים – בן-ציון בצלאל, וכן עוזר בכיר למנכ"ל – אברהם לוי.

על מנת להגיע במהירות למצב שעבודת המטה במבנה החדש של ההנהלה תהיה חלקה, הגדרנו במדויק את פונקציות האחריות של כל אחד מהסמנכ"לים ואת נוהלי התיאום והעברת המידע ביניהם.

חלק מחברי ההנהלה הגיעו יחד אתי מחטיבת חימוש ובראשם דר' אליעזר גון ז"ל, שהיה סגני למו"פ ויד ימיני במשך שנים ארוכות. רבות מההחלטות החשובות ברשות קיבלנו ביחד. כאשר נפטר בטרם עת ב – 14 ביולי 1982, הוצב ארונו בחצר מכון דוד ושם נפרדנו ממנו. בתקופת כהונתי השנייה כמנכ"ל חשתי היטב בחסרונו של אליעזר.

עמ' 34

המעבר מיחידת סמך רגילה למשק סגור חייב הכנות מרובות וביצעו הסתיים ב – 1 באפריל 1973. המשק הסגור הביא לשינוי מהותי בהתפתחות הרשות. כך, למשל, לפני הקמת המשק הסגור היו קשיים להשיג מימון לתחומי פעולה כמו פיתוח טכנולוגיות, תשתיות ובדיקות ייתכנות, כיוון שרוב המקורות הללו באו מפרוייקטים מוזמנים, שלא היה להם עניין בפעילויות שלא הולידו מוצרים מוזמנים. פיתוח טכנולוגיות ובדיקות ייתכנות אינם בבחינת מוצרים. במסגרת המשק הסגור נפתרה בעיה זו ויכולנו לצפות קדימה ולדאוג כהלכה לבניית העתיד.

הגישה העסקית החדשה השפיעה גם על תחומי המו"פ. לקראת המעבר למשק סגור הנהיג הסמנכ"ל למו"פ, דר' אליעזר גון – ינואר 1973, סוג חדש של מחקרים – מחקרים מכינים, שהיו מכווני משימה ויעדם היה "הוכחת הייתכנות של אמל"ח חדשניים ורב תחומיים במגמה לקבל הזמנת פיתוח ממומנת". השינוי היה בכך שעד אז, במשך שנים רבות, היו ברשות רק מחקרים כלליים, שנועדו לקידום טכנולוגיות חדשניות.

עמ' 38

כשנתיים לאחר מלחמת יום הכיפורים הוכן הדו"ח שסיכם את תהליך הפקת הלקחים ואת תוצאותיו. הדו"ח אישר שעומד בעינו הצורך בהמשך העבודה בנושאים שהיו בפיתוח לפני המלחמה והיו בו המלצות רבות לפיתוח נושאים חדשים, שחלקם קודמו ונדחפו על ידי אליעזר ועל ידי במרץ רב. התבררה עובדה מעניינת בתחום חיוני זה של חדשנות בפיתוח, התברר שוב, כי תחילת עבודה בנושאים חדשים מחייבת דחיפה של ההנהלה וכן התמודדות עם האינרציה, שהיא בעלת כוח רב עוצמה ומדובר באינרציה פיסית.... ואינרציה אנושית מחשבתית.... לכן כניסה לפרוייקטים חדשים וחדשים מחייבת התגברות על האינרציה עי ידי תמיכה פעילה של דרג ממונה.

הדו"ח קובע כי בס"ה המליצו הצוותים על טיפול ב – 78 נושאים, מהם 39 נושאים חדשים, שמתוכם נכללו בתוכניות העבודה 11 נושאים בלבד.... זה תהליך טבעי – בשטח מסתובבים רעיונות רבים ורק מיעוטם נבחר להמשך עבודה ולביצוע ובאלו התמקדנו, דר' גון ואנוכי.

עמ' 53-54

אלקטרואופטיקה

אחרי מלחמת יום הכיפורים גמלה בי ההחלטה, בהתייעצות עם דר' אליעזר גון, להיכנס לפיתוח אלקטרואופטיקה בתנופה ולקבוע תחום זה ככיוון טכנולוגי עיקרי. הייתה לכך משמעות מרחיקת לכת לעתיד הרשות ובעיקר להפיכת קו הטילים הטקטיים לקו הייצור הגדול ביותר ברשות.

עמ' 98

אזכורים על אליעזר מתוך ספרו של מנהל רפא"ל מוניה מרדוך.

דר' אליעזר גון, מבכירי החוקרים ברפאל ואחד הראשונים שהצטרפו לצוותו המוביל של ג'נקה, מילא תפקיד חשוב בפעולות שכנוע של מדענים בעלי שם, לקחת חלק פעיל במחקרים של רפא"ל. כך הצליח לרתום את פרופ' גדעוני, אחד המדענים הבודדים במוסדות האקדמיים, שהיה מוכן לתרום את חלקו למחקר שימושי, על חשבון פרסומיו המדעיים, תוך סיכון הקריירה המדעית שלו.

עמ' 198

בשנת 1954, עם הופעת הטרנזיסטורים הראשונים לתדירות גבוהה, חודשה העבודה בפיתוח מק"רים שקיבלה תנופה בתחילת שנות השישים. צוות המפתחים כלל, בין היתר, את אליעזר גון, אמנון געש, בועז פ. ועוזי ט.....

עמ' 373

מתוך יומן אישי 28.05.1967

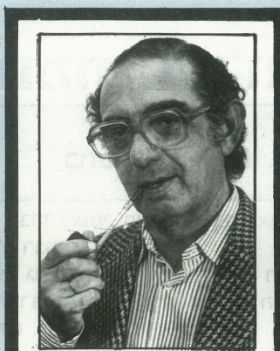
החלטתי לגשת לאולם ההרכבה. כשהגעתי למקום, מצאתי את ג'נקה יחד עם דר' אליעזר גון, דר' יונה א. סא"ל גבריאל נחמני ואולי ל., כולם ראשי יחידות בכירים, – כשהוא מפקח על צוותי העבודה בפרוייקט שבהנהלתו. הצוותים עסקו בהרכבה ובבדיקה של מערכת הנשק, שאת פיתוחה וייצורה הצליחו להשלים לקראת המלחמה. השעה הייתה אחר חצות. מהנדסים וטכנאים, היו בדורבם מרוכזים בפעולותיהם. הבעת פניהם רצינית ומופנמת, כמי שמכירים בערכה הרב – ואולי הגורלי – של מערכת הנשק שהצליחו להביא לכוננות הפעלה. ניכר באנשי הפרוייקט כי הם עובדים במתח ותוך מאמץ עליון – נפשי וגופני גם יחד.

עמ' 498-499

בינה ונועם

כתב: אורי רכב

רמי אליעזר גון ז"ל

ומדויקת. ולאחר שצימצם נהעברית אהבת לבטא בצימצום - לישש. זמן רב היה טורח במיסמך חשוב בעניין, ולכתובה הקדיש את הקטעים הרעננים בזמן - את הבקרים.

הבנתו העמוקה ביותר של אליעזר היתה בבני-אדם. יקצור המצע מלתאר את אלפי הגוונים של יחסי אצושי הניצבים בפני מנהל ברפא"ל, וביחוד מנהל כאליעזר. מרמחה היה שאין כמותו לחוש היכן פעל זרם תת קרקעי, ומה הגיע את פלגיו לנהוג, ואיזה תוצאות עשויות לנבוע מהחלטה זו או אחרת, עד לדרג שלישי ורביעית יותר של צעדים.

הידענים אתם מה הן חמש עשרה שנות עבודה? איך פעם אחת בתקופה זו לא שמעתי מוציא דיבת חבר. לא למעלה ולא למטה. והאמנו נא לי, במשרדנו עובדים בני אדם ולא מכוניות, ולעורריו של אליעזר, דאי לי עצמי, היו וישנן דיעות מוגדרות למדי, ולא תמיד עצרנו לשוננו - ואליעזר מעולם לא נבע ללחצנו - אפילו לאחר שעות של טרוניות לא חת ולא זו.

האיפוק היה ערך עליך בהתייחסו לבני אדם, ולעולם לא אדע מה כבד המחיר אשר שילם עבור איפוק זה. בחדשונתו, במקוריותו, האיר אליעזר את דרכי ואת דרכי חברי במשך שנים רבות. אפילו נרשם לעולם היה הופך והופך במחור עד שהיה מחדש בו אספקט או תופעה חדשה. הוא הגדיל ביציגותיות שחב מעצמו בהילכות ניהול. מעולם לא הסתפק בבקורתיות על overmanagement ובקורטסיה אלא שאב שיטות ואצולוגיות ממדעי ההנדסה ופיתח גישות רעננות וטוריות לנרשאים כה קשים כמו מוביליות של חוקרים, צ'רטר למחקר ידע, קביעות או איקביעות בפסיפיות ובהייררכיות במר"פ, ייגו האויב בתהליך הפיתוח, מדיניות לא-נטראקציה שבין יחידות ברפא"ל, מבנה ההון במוסד כמו רפא"ל לעומת תעשיות טכנולוגיות והשפעתו, מהנדסי מערכת לגורת לחימה הפועלים לרוחב המבנה האירגוני ברשות, השלל בעיה על מוסד פיתוח תחת הזמנת הפתרון, ועוד שורה ארוכה של חידושים.

ביומן האחרון עבד, כרגיל, ואחר שבת במשרדו. אותו ערב שובתי למכון ממלאכה מייגעת בת"א, ושמתח לפגוש את אליעזר. שקט היה בבנין, ואני דייווחתי לו בקצרה על שנתפחה דרך לשיתופנו בהפקת החלקים מהמלחמה. ענינו אותו, והוא סיפר לי על המסמך שכתב לשר. פיטפטנו עוד מעט על עניינים שבחומר, ובס"כ היתה בינינו תחושה לא-רגילה של נחת ושל רגיעה. ליחיתיו אל פתח המעלית, ושם, עם אצבע על הכפתור, נזכרתי וביקשתי רשותו להיות נוכח למחרת בבניסוי, והוא, שוב בחפץ לב, אישר. למחרת בחמש ושלושים בבוקר, המראנו, והמטוס חלף ועבר לו מעל בית החולים ובה בשעה בדיוק נאבק אליעזר את מאבקו האחרון - ואנו לא פיללנו ולא שיערנו. כינתו תעמולת יחסור לנו לעד.

שמעתי אומר, לאו דווקא בניהם של כבוד והערכה, כי כל אלה שכתבו ספרים על ניהול מחקר ופיתוח - מעולם לא ישבו בישיבה אמיתית של מרעצת מצ'הלים של מוסד מר"פ אמיתי, וטבעי על כן שאי אפשר למצוא בספרים הללו אפילו רמז לבעיות אמיתיות ולפתרונן. על אחת כמה וכמה כך, במוסד מחקר ופיתוח בטחוני של עם כמו עצמו דור לאחר השואה.

תלמיד חכם היה, ותלמדו - יום. מכל אשר עשה - למד. הנה יעץ פעם בענייני גדר בטחון (מימוש מערכת אמיתית היה בישא שהקדיש לו זמן רב בחייו המקצועיים) - וליעולם לא שכח את התהליך הנובע מהשילוב של מערכת התראות האדם, האפקט של התראות השואה על כוננות, ומשחק הגומלין והחליפות בין התראות השואה לבין התראות האמת לכאורה - לקח באנאלי; אבל בתודעתו של אליעזר התקשר הנרשא עם הבנת עמדת חל האור בבנוע להתראות והשפעת על טייסים, ואין ספק שתלמדו זה עור לו לגבש דיעה על מכלול גדול של אמצעים בין אם רפא"ל עמדה לפתח אותם ובין אם נצלם. מעולם לא שכח את ההכרח שייצב בפניו, משהוטל עליו האחרון הרציני הראשון, להנך באופן יחסי מהר את עצמו ולרכוש השכלה בענפים שכלל לא נלמדו בעת ההיא; ובהסיקו את חלקה - עמד יחס קורס שלם בין כחלי רפא"ל, ועם עבודה מעשית, בדיסציפלינות הגדסיות מתקדמות במיכשור ובאלקטרוניקה. ועשר שנים אחרי כ חור התהליך על עצמו, בזהותו את המחסור בכורשים למחקר משרכות ולהנדסת מערכות ברפא"ל - עמד ויום קורס מרוכז בן כחמש ימים לקבוצת מהנדסי מחקר, הקורס הראשון מאז קיימת ההנהלה בצפון הארץ - והקורס הראשון מעדו שערך מחלקת ההדרכה, מחלקת בת איש אחד... אליעזר חש יראת כבוד מיוחדת למילוי הכתובה. לא אחת סיפר לי, כי נבראה רכש יחס זה בבית אביו, כך היה מצדיק את היסוסיו הרבים להעלות דברים על הכתב. ומשהעלה אותם - כחר לצמצם. שפתו היתה עשירה, נכונה

ימיו האחרונים של אליעזר, ידענים אנו, עברו במאמץ מרוכז. נוסף לתריסר הבעיות שהיו כרגיל ממתינות ל"טיפול שורש" במשרד הסגן למר"פ - התרכזו בחדשים אלה גם תחילת השנה, גם בנין קבוצה חדשה במשרדו, שהגה אליעזר בשנה האחרונה, וכמובן מעל הכל מבצע "שלום הגליל" והאינטנסיפיקציה שבאה עימו של כל מעשינו. ממש בימים האחרונים סיים עריכת מסמך מקיף לשר הבטחון, שבו רוכזו הצעות רפא"ל לעתיד; ובקרב לפני פטירתו כשישבנו ושוחחנו על המסמך - חשתי בגאווה ובסיפוק שקרנו ממנו על עבודה זו שהשלים.

לא תמיד, אם להתבטא בביטוי חסר, ליקק אליעזר דבש בעבודתו. השנים מאז נבנתה ההנהלה בחיפה הביאו אותו, נוסף לגידול הרשות ולסיבוכיות ולמורכבות הבאות עם הגדול - גם אצשים חדשים לתפקידים חדשים. אחדים מהממלאים תפקידים מרכזיים היום ברשות באו מבית מדרשו של אליעזר בהנהלה, ממשרד הסגן למר"פ. תפקידים אחדים שצמחו במשרד זה ואוישו בצימצום - מתמלאים היום על ידי מצננות איריים. אבל כאין וכאפס היו התמורות מכפנים לעומת ההליפות שעבר העולם החיצוני שבו פעלו רפא"ל ואליעזר בתוכה.

בתקופת כהונתו של אליעזר כסגן מנהל רפא"ל למר"פ כיהנו חמישה שרי בטחון, שבעה או שמונה סגנים, ראשי וגם הליים כלליים במשרד הבטחון, לפחות חמישה ראשי מחקר ופיתוח, ומי ימנה את הרמטכ"לים, ראשי אג"מ וסגניהם, מפקדי חילות גייסות וכוחות; לכל אחד מאלה היו דיעות, ולכל דיעה היתה חשיבות משלה ומשקל משלה, שלא להזכיר את צבא הגיבורים והכלבנים והרמ"חם אשר נילווה תיספח לאלה. מעל לחילופי האישנים ניצבו המלחמות. מלחמת יום הכיפורים הפתחה כשאליעזר ממלא מקומו של המנהל; ומלחמת ההתשה, ושלום הגליל.

אבל לא אליעזר היה האיש שלחצים ובעיות, מצד אנשינו או מצד האויב - ריתתיוהו. ביציבות ובחוסן ניהוט את משרדנו הקטן ואת צוותו המצומצם, דבק בעקשנות ללא פשרות באמתות באכיות ובקרקרנות הניהול הטוב, לא נתפתה כמו קולגות שלו ברפא"ל, לגפה את משרדו, למנות לעצמו סגנים ופחות ראשי אגפים ויחידות למיניהן, אלא המשיך בדרך בה חחר - להגביל ואף להקטין את תחומי פעילותו ובלבד שתישמר הרמה. בתנאים האלה הקים ויצר את הכלים של התחייית כיותי פעילות הפיתוח העתיד, והפעלים בריציפות במשך עשר שנים ומעלה. לא אחת

בחרתי בשתי תכונות אלה - האחת ניהוט בה אליעזר מטבעו, ואת השניה אימץ לעצמו בתורק משמעתו והינכו - לכתר בהן את הרשימה הזו, אבל במילים הללו יש מעט מכדי לתאר ולהקיף את מכלול אישיותו ומפעלו. הן חברו בו גם הבנאי, המהנדס - וגם הרצינותיות של ההכרח בשק מגן קטלני והרסני, ההכרח בפיתוחו ובשיכולתו עד אימה. - גם ההדר והברק והאלגנטיות של המדען - וגם המחיתות, אורך הרוח וישוב הדעת של המנהל. מרחיק היה ראות וכעמיק חשוב מכלולו אשר על סיבוכותיו - ועם זאת בהליכות יום יום חברי, בלתי מתנשא, נדיב לב, מתחלק עם עובדיו בשפע ובמחזור גם יחד.

בחרתי לאליעזר בעבודתו ובתי 1967, בשווי משנות השתלמות. חמישעשרה שנה, עם הפסקות קצרות להשתלמות ולתפקיד אחר אצל כל אחד מאיתנו, עשיתי לידו כעורר. בתקופה כזו לא משבר אחד עבר עלינו. למדתי ממנו להתחמק, לא לבכות, אבל אחת לא למדתי ממנו: לכתוב עליו בשלשן עבר. עוד לא עברו שבעת ימי האבל, עוד לא הצטנן כסאו. היום עובר, השעות חולפות, ובכל שעה נאחזים אנו בעשרות נימים וחוטים שקשרו אותנו יחד. אליעזר לא היה מהסס לספר בגאווה כי מעולם לא קיבל תפקיד שהיה קיים לפני שניתגבה למלאו, וכי את כל תפקידיו במחלקה המדעית, באגף המחקר ובברפא"ל - יצר ובה במידיו, וכמובן גם תפקידו האחרון, הסגן למחקר ולפיתוח, או כפי שנהגתי לומר (לא תמיד לשביעות רצונו) - המנהל הטכני של רפא"ל. אני אוהד מסמך ביד - והנה הוראתיו אלי, אך תמול שלשום שאלתי, ואני נכנס לחדר. עוד ריח המקטרת נישא באויר, הסקיצה על הלוח מדינתו אמש - והכסא ריק, ואין את מי לשאול... המחשבות חולפות כה מהר, והעט יבש. והכתבה יוצאת מבלבלת. מבלבל אני. הנה רציתי לכתוב על אליעזר ורפא"ל, ואני נזכר בדברי אפרים קציר, במבוא לספר רפא"ל: "רפא"ל היא סיפור הצלחה". מהי הצלחה? מי הצליח? מהי רפא"ל, אם לא אותו קומץ אנשים (בזרזון הבירוקרטי "אשי מפתח") שעשו ועושים לילוחם כימים במאמץ מחשבותי, טרוח וטורחים כל הימים בקריעת מסך הערפל מעל העתיד הלא-הוא, את בוניו את תפקידם, בונים את רפא"ל, מבטיחים את עתיד עמם ומדינתם, ומצריפים יום ליום ולילה ללילה למפעל שהוא בבחינת סיפור הצלחה? אליעזר היה אחד מאלה, איש מפתח מרכזי, והשברים שנתרו במפולת פטירתו - לא במהרה יוחברו ויחדיו.

שלום סימה,

אני כותב לך בחזרי משדה-אמונים צבאי בו התאמנה יחידת שריון גדולה של צבאנו, ומן הצד השתתפה באמון (או יותר מדויק ניצלה את האמון) קבוצה קטנה מרפא"ל. אינני יודע שום סיבה רציונלית למה אני כותב לך. הן לאליעזר איני יכול לכתוב. יתכן שאני כותב למעני אני. בשדה-האימונים בחנו הלכה למעשה מיתקן שאותו הגה אליעזר, והרעיון הפך מציאות – אמנם, בשלב זה, נסיונית.

לפני שבע או שמונה שנים עיין אליעזר זמן ממושך בבעיות הכרוכות בהפעלת נשק מסוג חדש. אותה עת היה הנשק שמדובר בו רק בגדר של שמועות. כדרכו, הפך אליעזר בבעיה מכל צדדיה ולא פסח על השאלה מה יהיה, אם חס וחלילה יהיה נשק כזה בידי אויב – כיצד נוכל אז להילחם בו? היבטים בפעולתו של נשק זה היו בתחומים שאליעזר לא היה בקי בפרטיהם, וכדרכו קרא אליו את המומחים בתחומים אלה ונועץ בהם ארוכות. הוא הגה רעיון, שעל פיו ניתן לנצל את עצם עקרון הפעולה של הנשק הזה על מנת להביסו. הדברים נשמעו כבדיה, אך לאחר חדשים של ויכוחים ושכנועים ושל שיחות עם אנשים שונים ניאות מיכה, הפיסיקאי, לבחון בצורה מסודרת את הרעיון. עליך לזכור שבדרך כלל קשה מאוד לשכנע מדענים ומהנדסי-פיתוח לעבוד על רעיונות של הזולת. (יש לתופעה זו שם, NIH, "לנ"א – לא נהגה אצלנו). בעניינים כאלה הסמכות הפורמאלית תופסת מעט מאוד – הן המנהל אינו יכול לחדור לתוך גולגולת החוקר ולסובב שם את הגלגלים בכיוון הרצוי לו... מוכרחים לשכנעו. ואם כי לעתים אפשרי שכנוע ברוטאלי בלחץ ובאיומים – הנה לאורך זמן אין דרך זו פועלת. ובכלל, לא זו היתה דרכו של אליעזר. הוא הטיף והסביר והאריך ככל שדרוש עד ששכנע. ואמנם, מיכה חישב, והחשבונות – ראי זה פלא – אימתו את סברתו של אליעזר והראו שרעיונו אינו "לא-ישים", אינו "מנוגד לחוקי הפיסיקה". ואולי הרעיון אף אפשרי. מיכה ואליעזר הוציאו יחדיו חוברת דקיקה, דין וחשבון טכני קוראים לה בז'ארגון שלנו, ובה תיעדו את מחשבותיהם, איש את חלקו.

עליך לדעת כי רעיונות מקוריים בפיתוח נשק – אינם נדירים. כבית-פיתוח מערכות אנו מקבלים אפילו בדואר רעיונות רבים. מה שנדיר הוא רעיונות נכונים, ובני-ביצוע. הרעיון של אליעזר היה נועז מאוד. איני יכול לפרט את מהותו, אבל קונספטואלית דומה הדבר כאילו היה בא פלוני ואומר שיש לו "פנטז" להפוך קרני רנטגן לקרניים נראות לעינינו. החוברת שכתבו מיכה ואליעזר כללה לא רק חשבונות המראים כי הרעיון היסודי הוא פיסיבילי, אלא גם תוואי-דרך להתקדמות, מסלול שנשען על טכניקות מדידה וחישוב שרק לפני עשור לא היו קיימות כלל!

אין פלא איפוא, שכאשר חפצו אליעזר ומיכה במימוש רעיונם – נתקלו בקושי, בהיסוסים, ברתיעה ובדחיה. כשלוש שנים, כן, שלוש שנים תמימות, היה על אליעזר לעסוק בשכנוע ובהסברה כדי שקבוצת פיתוח תיקח על עצמה להתחיל לעבוד על הנושא ולנסות לבנות התקן נסיוני המבוסס על הרעיון ועל החשבון. נקל להבין? קשה להבין? הן אליעזר עצמו היה מופקד בדיוק על גיזרה זו בפעילות רפא"ל, היינו על מימושם של רעיונות חדישים ועל בחינתם... דווקא לכן גזר על עצמו לא להטיל את משקלו ואת סמכותו על מימוש רעיונו הוא. הוא היה אומר – בניגוד משווע לכמה מהקולגות שלו – שלא נשכר כדי לשמש "ממציא", ואין רעיונו שווה על פניו יותר מרעיונותיהם של אחרים. תשב נא איפוא הוועדה – ותפסוק, והוא יקבל את הפסיקה.

עם זאת – לא נמנע מלטרוח טרחה מרובה בנסיונות לשכנע את הוועדה (שהוא היה יושב-ראשה!!). אני עצמי הייתי חבר באותה וועדה, ולא פעם ולא פעמיים נחלקנו בדעותינו. סברתי, כי אין הקדימות שיש להעניק לאותו רעיון כה גבוהה עד כי יש להעדיפו על תכניות אחרות; טענתי כי אותו הנשק שדובר בו שיש לנטרלו עוד אינו מצוי בידי אויבינו. ואליעזר היה משיבני כי גם אמצעי-הנגד שהגה ושביקש לבחון עוד אינו בידו, ועוד שנים תעבורנה עד שיהיה, וטובה שעה אחת קודם. ומשהשתכנעה הוועדה – היה צורך לשכנע את הקבוצה... ולמצוא חוקר אחראי... איני רוצה להאריך. לבסוף נמצאה הקבוצה, הושג השכנוע, נתמנה החוקר, הוא מנשה, והעבודה החלה.

אלא שהזמן עשה את שלו. מנהל בא ומנהל יצא, אליעזר עצמו ערך פסק-זמן להשתלמות, ואחריה מילא קדנציה כמנהל-חטיבה וחזר למשרדו, ובא מבצע "שלום-הגליל" ועימו אינטנסיפיקציה של כל חיינו, ואיבדנו את אליעזר.

לפני זמן לא רב הזמינה קבוצת המחקר את הוועדה לחזות במימוש התכנית, שהתמסדה בינתיים, ואפילו כינוי נתן לה קצין-הביטחון, (כינוי נורא, כדרכו). המהנדסים ריכזו את הציוד, הרכיבו את המחשב הדרוש, תיכנו ובנו את מערכת המדידה המיוחדת והוסיפו את האלמנטים הנחוצים להפוך כל זאת לאמצעי-לחימה. קבוצה אחרת הפעילה (בצורה מדומה) נשק כמו זה שמפניו האמצעי החדש נועד להתגונן – והציוד פעל! ובצורה מרשימה. ומעוררת התפעלות. זכרנו את אליעזר באותו מעמד והזכרנוהו, וצר היה ללב שלא זכה לראות את יציר-רוחו במעבדה. אלא שמיד אחרי כן עברנו לפרקמטיה של טווחים ופרמטרים אחרים של הנדסת אמצעי-לחימה, והחלטנו לבחון את הציוד בשדה, הלכה למעשה. באנו בדברים עם צה"ל, וכאן אני מגיע להשבוע.

יחידה של צה"ל הסכימה "לסמל" עבורנו, ככל שהיא יכולה, אויב המפעיל את הנשק המאיים החדש, וקבוצת-המחקר ארזה את הציוד לתוך משאית.

נסענו כולנו למדבר אי-שם בארץ, ועם שחר, יחד עם רעש מנועי הטנקים וירי התותחים נשמע גם זמזום חלוש של המיתקן שלנו. לאחר זמן קצר פעל המיתקן ועשה את שלו, לסיפוק כולנו. במלים פשוטות ויבשות קשה לתאר את התחושות שכל אחד מאיתנו חש באותו רגע. עבור בוני המיתקן ומתכנניו היה זה רגע-שיא, ללא ספק. עוד צעד, בשורה ארוכה של צעדי הכנה ותושיה, יזמה וחריצות, נצעד קדימה. פחת סיכוי אויב וצר לפגוע בנו.

ואני שבתי הביתה וגמרתי אומר לכתוב לך על כך. אינני יודע מדוע. הן לאליעזר איני יכול לכתוב עוד...

שלך, אורי

זיכרונות מתקופת עבודתי עם אליעזר גון ז"ל

כשהתבקשתי לכתוב אודות אליעזר גון התלבטתי רבות כיצד לסכם תקופת היכרות ארוכה על גבי חצי עמוד, כיצד לאפיין בכמה מילים דמות כל כך גדולה. האתגר גדול, ואני אשתדל לעשות כמיטב יכולתי. את אליעזר הכרתי במסגרת עבודתי ברפאל, אז, בתחילת שנות ה-70, אליעזר סמנכ"ל למו"פ ואני נהג צעיר ביחידת התחבורה. באותם ימים בעוד אני עושה את צעדי הראשונים ברפאל, התמזל מזלי לשמש כנהגו של אליעזר, בתחילה בסבב תורניות עם נהגים נוספים ובהמשך באופן קבוע.

אני זוכר את הימים הראשונים, הרושם הראשוני של אדם זקוף קומה, בעל ביטחון, קול עבה, ברור וצלול, הליכה זקופה ובטוחה, איש נוח לא בררן, אך קפדן בענייני עבודה. שעות רבות בילינו יחד בנסיעות בין עירוניות לקריה בתל אביב, ולירושלים, וכך הכרתי את אליעזר. שעות על גבי שעות היינו מבלים יחד באותן נסיעות. עם אליעזר העבודה הייתה מהנה, אליעזר היה מעשן מקטרת, "כמצוות הרופא שאמר לו להתרחק מסיגריות" כך אמר בחיוכו השובב, והיה מפליג בסיפוריו בשיחות רבות עומק, בכל נושא שרק העלית על דעתך, היה בקיא-בענייני פוליטיקה, כלכלה, ענייני דיומא, היה מרבה לקרוא ולכתוב בפנקסו. בכל הבחין אליעזר- קטן כגדול, היה אדם רגיש בעל נפש גדולה ופועמת ובעל תפיסה ואבחנה יוצאים מהכלל. אינטלקטואל בעל קסם שלא ניתן לעמוד בו, שילוב נדיר של תכונות נדירות והכול באדם אחד.

יותר מכל אני חושב היה מה שנקרא ביידיש "מנש", אליעזר יצק תוכן בביטוי. פעמים רבות התארכו הפגישות באזור המרכז ולמחרת הייתה ישיבה נוספת. לכן נשארו ללון בבית מלון, לרוב בחר אליעזר במלון "יונה" בגבעתיים, איש צנוע היה. קשה לדמיין את אותה מציאות בימינו אנו, אבל הזמנים היו אותם זמנים ואליעזר, אשר לא הביט על העולם ממרומי מעמדו, נהג לחלוק איתי את חדרו. אני נזכר באותם ימים בחיך. אחרי הפגישות היה מבקש לנסוע לבקר אצל מכרים וקרובי משפחה באזור המרכז. תמיד ביקש שאתלווה אליו, דאג שארגיש בנוח, התייחס אלי כמו בן בית. לעיתים ביקש שאתלווה אליו לביקור בקולנוע לצפות באיזה סרט פעולה, כי סימה אשתו לא אהבה סרטי פעולה. אליעזר היה אדם שהסתכל אליך בגובה העיניים, לא ביקש לעשות הנחות לעצמו ואף לא ביקש תפנוקים או זכויות יתר.

לכל מקום הביא איתו גישה חיובית, הכול עשה לאט ובנחת, טיפוס רגוע. אהב לעצור לקפה בתחנת דלק בנתניה, קפה "תוכים", היה לוגם את הקפה שלו בנחת, משחיל עוד כמה בדיחות, חוש הומור פנטסטי וכישרון יוצא דופן בסיפור בדיחות, וכהרגלו היה מאחר לפגישות, כמובן איש לא העיר לאליעזר, תמיד היה נכנס עם חיך שכבש את כולם. מדי פעם בפעם היינו נפגשים אצל חנה מזכירתו בערבי שישי, או נוסעים לטייל. מעמיסים מיניבוס וציידנית ומדרימים לשארם בסיני או לאילת- אליעזר וסימה, חנה ובעלה ואנוכי עם רעייתי. אליעזר לא התרשם מדרגות ותארים, פשוט ונטול גינונים, היה בוחן אדם באשר הוא אדם, זאת הייתה גדולתו.

לא אשכח את הרגע בו קיבלתי את ההודעה על פטירתו. באותו יום הייתי בקריה בת"א. הוכיתי בהלם. התחושה הייתה קשה, והכאב גדול. כמו לאבד אב או חבר טוב. חסרונו של אליעזר היה מוחשי ממש, אובדן עצום. אחרי לכתו הדברים נראו אחרת, כי לא היה דומה לו ברגישות, בשיעור הקומה, היה אדם נדיר ומיוחד במינו. אליעזר

עודד אותי ללמוד ולהתקדם, ולממש את הפוטנציאל שלי. אחרי לכתו קיבלתי החלטה ועברתי לעבוד במשרד כהמלצתו של אליעזר.

עד היום עולה אליעזר בגעגוע ובחיבה רבה בשיחות עם רעייתי, מתרפקים על זיכרונות מאותם הזמנים. על ימים יפים במחיצתו של איש גדול עם ערכים של פעם, איש צנוע, שלא אהב להתבלט, מקצוען בתחומו, איש מעניין ורב גוני, שמאחוריו משפחה חמה ותומכת.

אליעזר- איפה ישנם עוד אנשים כמו האיש ההוא.

אריה גולני, חיפה, 21.3.2010

זכרונות מאליעזר

כתב: ד"ר שלמה רוזן

באמצע שנת 1950 לאחר השחרור מצה"ל פנה אלי פישני בהצעה לעבוד איתו ב"חמד" [חיל מדע]. הסכמתי ולאחר כמה שבועות התקבלתי לראיון. הראיון נהל על ידי אדם לא מוכר לי בשם "אליעזר גון". ראיון זה היה הראשון בחיי.

אליעזר הסכים לקלוט אותי בחמד, ותודות לתכונתו הידועה "א וויטאן קוק" [ראיה לטווח רחוק], שינה את חיי מקצה לקצה! הכרתי אדם שהיה לי כאב שלקח אותי תחת חסותו, ונכנסתי למערכת שהפכה להיות לי בית שני.

בשנת 1960 פניתי אל אליעזר ובקשתי לעבוד קרוב יותר אליו. אליעזר עקב אחרי כל תקופת עבודתי עם פישני, האמין ביכולתי הארגונית והמקצועית ונתן לי את ההזדמנות לנהל צוות חוקרים וטכנאים במסגרת בניית תחום אלקטרוניקה במחלקה שלו. ההתקרבות בינינו היתה לעובדה. הייתי בן טיפוחיו והוא היה עבורי "מנהל וחבר".

ההתקרבות הודקה כשאליעזר צרף את יוטה רעיתי ואותי למעגל החברתי שלו. הקשרים החברתיים התעצמו לאחר הולדת הילדים. מעגל זה היה קיים עשרות שנים, נפגשנו בכל ימי ששי, והוא כלל בילויים משותפים ופיקניקים ברחבי הארץ.

בהקשר זה אציג תכונה מופלאה של נקיון כפים. אליעזר מתוך טהרת התנהגותו הוא לא הרשה שהיחסים החברתיים שלו איתי ישפיעו כהוא זה על מהלך קידומי בעבודה, נהפוך הוא - נדרש ממני יותר מהמקובל על מנת להוכיח את עצמי, שלא יגידו שלקידום תרם אליעזר בגלל קרבותי אליו.

אליעזר נתן לי חופש פעולה מלא, בתפיסתו הניהולית זאת היתה הדרך הנכונה. הסמכויות ומרחב הפעילות גדלו במהירות. הרגשתי אישית שאני בעננים, נהניתי מכל יום ויום של עבודה. האטמוספירה שאליעזר יצר, על ידי דוגמא אישית, הקרינה לעובדים והביאה לגיבוש חברתי, למוטיבציה גדולה ולעבודה בהרמוניה צוותית.

דלתו של אליעזר היתה תמיד פתוחה, הפגישות איתו תרמו לי בכך שלמדתי מצורת הניתוח שלו, ההסתכלות המערכתית, נועם הליכותיו, קולו המרגיע – דברי חכמים בנחת נשמעים, ובמיוחד כושר הקשבתו והריכוז המדהים בחומר שמדובר בו.

זכור לי שבמסגרת לימודיו לתואר דוקטור למדעים באוניברסיטת קולומביה בניו יורק, כשנודע לי שהוא זקוק למכשיר מזידה בשם "ממייך רב ערוצי", והאוניברסיטה איננה יכולה לממן את קנייתו, פיתחנו מכשיר כזה עבורו ושלחנו אותו אליו.

בשנת 1968 איפשר לי אליעזר לממש שאיפה בחיי - ביסוס השכלתי האקדמית. אליעזר המליץ לאשר לי לימודים לתואר ד"ר למדעים בטכניון, ואכן היא נתנה לי.

באחת מנסיעותי לחו"ל לצרכי רכש הגעתי לארה"ב. באותו זמן אליעזר היה עוד בתקופת ההשתלמות שלו בארה"ב. לא אשכח את האירוח שקבלתי בביתו. סימה ואליעזר דאגו במסירות לכל צרכי.

זכור לי שבאחד הבקרים ישבתי עם אחד מראשי התחומים בשטח לצורך סיכום עמדה שהיינו צריכים להציג לפני אליעזר. כשקבלתי בטלפון את הידיעה המרה על פטירתו של אליעזר הפסקתי את הישיבה והסתגרת בחדרי ובכיתי בליבי. לאחר כשעתיים לקחתי עט ונייר וכתבתי את מילות ההספד הבאות שנאמרו ברפא"ל, בנוכחות כל משפחתו של אליעזר. והנה הדברים שאמרתי,

כ"ד תמוז התשמ"ב

15.7.1982

חברים יקרים, משפחה יקרה,

עצוב לי מאד

קשה לי מאד

32 שנים של הכרות, 22 שנים של עבודה לידך. זכות גדולה היתה לי לחיות במחיצתך, ללמוד את דרכיך ולהשתדל להיות ראוי לך.

עוד אתמול היינו צריכים להפגש בשעה 10:00 לדיון בנושא פיתוח אמצעי לחימה חדשים.

עוד שלשום אחרי הצהרים קבלת על עצמך לעבד ניר מטה בעל השלכות מהותיות על כווני הפיתוח של אחד מאמצעי הלחימה.

איזה כוח של חיוניות פעם בקרבך

כמה קשה לעכל את המעמד הזה.

זכור לי הראיון שהענקת לגלי צה"ל ערב טכס הדלקת נר הזיכרון בו ייצגת אותנו, את משפחת עובדי רפא"ל ובו נשאלת על יחסך לרפא"ל, ענית - זהו מפעל חיי, והמשכת - חיי מאחר ואני משקיע ברפא"ל חלק מחיי. כמה אמת באמרה זו. אולי חוש פנימי לחש ואמר לך לעבוד קשה, ללא לאות, להספיק הרבה לפני ש....

כמה קשה לתפוס שנעצרת.

ובחרתי לומר את שבלבי כידיד אישי קרוב. הקשר בינינו חרג מעבר למסגרת העבודה. זכיתי להכיר את גישתך כאיש חזון, מורה דרך, ידיד, אח ומעל לכל איש ישר ואיש אמת.

אבדתך קשה לי וכן לכל ידידך, מוקירך וחברייך בבית רפא"ל שאתך עברו כברת דרך גדולה, אתך הגענו להישגים אדירים, בכוח חזונך עשינו דברים שעוד ידובר עליהם בבוא הזמן.

תחסר לנו מאד

עצוב לי מאד

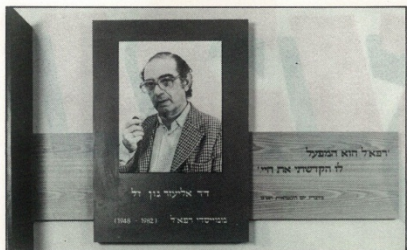
קשה לי מאד

אליעזר, נמשיך בדרכך ברפא"ל, נמלא את יעודנו לפי הדוגמא האישית שהצגת.

יהי זכרך אליעזר ברוך.

זהו תם ההספד, נגמרה תקופה, הסתיימה קריירה מזהירה לפני זמנה של אחד ממקימי רפא"ל.

אסיים במאמר תלמודי בארמית, " חבל על דאבדין ולא משתכחין! " (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין, דף קיא עמוד א), שתרגומו לעברית הוא, "חבל על האובדים ואינם נמצאים".

פינת ההנצחה לזכרו של אליעזר גון באולם ההרצאות המרכזי הנושא את שמו.

לזכרו של אליעזר גון

כתב: יהודה לנקרי

והרוגע את האיפוק ההתחלתי.

בקים לדמותו של חברו המנוח, מסגיר משקה את יחידות הסגולה שעמדה לאליעזר. בחינת אבני דרך המסמלות משהו מן האיש ופעלו, כמו אותו ערעור של אליעזר, בשנת 1953, בפני ועדת הדרוג על סווגו בדרגה גבוהה מדי

סימה גון, אלמנתו של אליעזר, מסירה את הלוח בפינת ההנצחה.

מן הראוי לו, או התנדבותו, כסגן מנהל רפא"ל, לעבודת שדה ביחידות הייצור במהלך מלחמת יום הכפורים.

***

בהמשך למחווה היפה והמרגשת של קריאת אולם ההרצאות על שמו של אליעזר גון, ארגנו חבריו, ד"ר יצחק סמואל, ישראל דרור ועמוס כץ יום עיון לזכרו. ד"ר יונתן מס, שמונה ע"ה הנהלת רפא"ל לארגן את מפעלי ההנצחה לזכרו של אליעזר, הנחה את יום העיון, שנפתח בהרצאתו של שר המדע, פרופ' יובל נאמן, על תוכניות מדע ופיתוח בישראל.

לאחר רטרופקטיבה על התפתחות המדע במדינה בשני שלבי העיקריים (תקופת 48-68 ו-72-83), פרס המרצה את התוכניות המדעיות. העתידיות: פרויקט תעלת הים, תחנות הכח הגרעיניות, אנרגיה סולרית והיתוך - בתחומי האנרגיה, ולוויני תקשורת בתחום החלל. כולם פרויקטים התובעים גיוס הון עתק והשקעות כבדות מאד.

אשר לתחנות הכח הגרעיניות, שבעיני פרופ' נאמן מוחייבות המציאות במקור אנרגיה חילוץית לפט או לפחם, נביתן כרוכה בקשים פוליטיים מחוץ. הואיל ולישראל אין לפי שעה יכולת בנייה של מתקנים מסוג זה לבדה, נאלץ איפוא לקנותם מהמערב. כדי להתגבר על המגבלות

רבים נאספו באולם ההרצאות החדש של רפא"ל, שנקרא על שמו של ד"ר אליעזר גון ז"ל, לציון שנה למותו של האיש בעל-המופת וממסדיה של הרשות. כולם היו שם: כסופי שיער מימי חמ"ד, מנהלי רפא"ל בדור האחרון, שותפים לעשייה ויצירה, ידידים וממשיכי-דרך.

במילים "סימה היקרה", בפנות אל אלמנתו של אליעזר, פתח ידידיה שמיר, מעמיתיו הוותיקים של המנוח, את הטקס. "בחפץ לב ובהתרגשות" משחזר ידידיה, שהיה קשור לאליעזר "בעבודות של ידידות עמוקה ואמיתית", פרקי חיים, עבודה ורעות משותפים. רבדים רבדים נטויות, כחוט השני, דמותו של החבר שנאסף אל עמיו, "אדם שלם שחזק את אמונתו באדם, מוכשר, נעים הליכות ואצילי". אירת ההתאפקות, שכמו כפזה תריסר הורשים מאז הלך אליעזר, הכאב והצריבה, שכמו רוכבו בחסדי הידידים האוהבים, חזרו ופלטו להם דרך - ולו לרגעים אחדים - עם הסרת הלוח מעל דיוקנו של אליעזר בידי הרעה סימה. מתמונתו של אליעזר בפינת האולם הביט עלינו, במובט מצועף, הבינה והנועם, שעה שאבנר ארז, בקטע של באר, הפיק ממיטתו כנורו נגינה נוגה, המוצאת לה הד כלשהו במשפט הפתיחה והסיום "הן לאליעזר איני יכול לכתוב עוד..." ממכתבו של אורי רכב אל סימה.

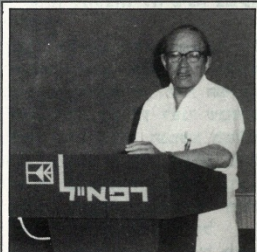
בהעדרו של אורי מהארץ, קורא את המכתב באוזני הנוכחים אלי שבילי. וכך כתוב, בין השאר: "אני כותב לך בחזרי משדה אמונים צבאי בו התאמנה יחידת שריון גדולה של צבאנו, ומן הצד השתתפה באמון (או יותר מדויק ניצלה אותו) קבוצה קטנה מרפא"ל. (...) בשדה האמונים בחנו הלכה למעשה מתקן שאותו הגה אליעזר, והרעיון הפך למציאות - אמנם, בשלב זה, נסיונית. (...) זכרנו את אליעזר באותו מעמד והוכרזוהו, וצר היה ללב שלא זכה לראות את יציר רוחו במעבדה."

על שאר הרוח של אליעזר מעיד ידידו וממשיך דרכו כסגן למ"פ, משה ברנע (משקה) המשווה לסיים הטקס, בקולו החסון, השלו

בהמשך עמד ד"ר נווה על חשיבותם של פרויקטים כלביא, תשתית המצמיחה שורה של תשתיות אחרות (מיקרו-אלקטרוניקה, רובוטקה, הנעת מטוסים) ומפתחת את התשתית האזרחית.

אשר לתשתית הבטחונית, הזכיר ראש מפא"ת את מורכבות הנושא והציב את בעיית החיזוי הטכנולוגי על הקושי והלכטים הכלולים אליה. בסוגיה זו אמצה לה רפא"ל את תורת המחקרים הכלליים והמכניים כפילוסופיה. אחרון הדוברים, משקה ברנע, סיכם את יום העיון במקום מנהל רפא"ל, ד"ר זאב בונן, השווה בחו"ל, הוא הדגיש את השינוי הערכי שעבר על רפא"ל, המקימת גם פעילות פתוח, גם ייצור וגם ייצוא.

בין נכסי רפא"ל מבליט משקה את העובדה ש"רפא"ל אינה תעשייה במובן המקובל, היא עובדת לפי חזית הצורך". הכניסה המואצת לנשואי היבשה, שאין בצידיה רווחים לרשות (בניגוד לנשואי חיל האוויר), ממוחשית היטב את אופיה המיוחד של הרשות.

שר המדע, פרופ' יובל נאמן.

עוד אמר סגן מנהל רפא"ל למ"פ, כי צריך "למצוא דרך לחבר כושרה של רפא"ל לכושרן של תעשיות אחרות, וזאת - כחלק של מדיניות כללית."

תם יום העיון, תם הטקס. באולם אליעזר גון, הוקדשה לבעל-המופת ולמורה-הדרך פינת הנצחה. מימין לדיוקנו לוח ועליו חקוקה מובאה מדבריו ביום העצמאות תש"מ: "רפא"ל הוא המפעל לו הקדשתי את חיי."

אליעזר גון, שגילם זיקה אחרת אל מפעלו: מיוקת אדם וחוקר אל יציר רוחו. עד כלות הרוח.

הפוליטיות ניתן, לדעת השר, להקים את התחנות בשותף פעולה של ישראל עם המדינה היצרנית. הטבעת חותם ישראל על חלקה או מקצתה של תחנת כח גרעינית שברכשה בחו"ל, יש בה כדי לרכך רתיעות מסויימות.

גם לוויני התקשורת העתידיים של ישראל, שעבורם היה קשה לקבל מקום בחלל, עוררו את מחאתן של המדינות הערביות הקובלות על הפרעות אפשריות לשידוריהן.

השר ייחד עוד דברים למועצה הלאומית למחקר ופיתוח ולקשר עם "המדע היהודי" בתפוצות, אותו סיוע שמדענים יהודים גדולים מוכנים להושיט לישראל בשל הודהותם עמנו.

המרצה הבא, עוזיה גליל, נשא "אלרון" ויר"ר הקורטריון של הטכניון, ציין את חלקה המכריע של רפא"ל ביצירת התשתית הטכנולוגית בישראל.

הוא סבור, כי הפתרון לכלכלת ישראל יבוא מצמיחתה של תעשייה עתירת-ידע, ובמובן זה מבשרות שנות ה-80 מפנה מכריע: נוצרו הרבה משאבים כספיים להשקעה בתעשייה זו. גורם זה חובר כעת יחד עם ההכרה והערצה בעולם ליכולתה של התעשייה הבטחונית הישראלית, כך שנשקפת הודמנות אולי בלתי חזרתית למדינה להצלחות כלכליות מזהירות.

ד"ר בן-ציון נווה, ראש מפא"ת, שהרצה על המחקר והפיתוח הבטחוני הסכים עם שני קודמיו לגבי שנת 68 כשנת מפנה, שנת "מעבר פזה", אך הוא הדגיש את חלקו המכריע של האמברגו הצרפתי (וגם זה האמריקאי שקדם לו והבריטי שבא אחריו) בתנופה שקיבלו המו"פ הבטחוני והתעשייה האזרחית. אחד המפתחות להצלחת התעשייה הבטחונית שמנה ד"ר נווה, הינו ההתבססות על דרישות מבצעיות אמיתיות ולמוד הלכחים משדה הקרב. עם זאת הזהיר הדובר מפני נקודות התורפה של "קוניקטורה זו המוגבלת בחלון זמן", שאינה יכולה, לכן, להבטיח יתרון ישראלי נצחי.

אליעזר

אינני יודע איך סימה ואליעזר "נכנסו לחוג משפחתי". היה זה בתקופה שהורי גרו בחיפה ואני גרתי ולמדתי בירושלים באוניברסיטה העברית. אחותי היתה בקיבוץ כברי והורי יצרו סביבם חוג מכרים וחברים שרובם היו צעירים מהם. יתכן והקשרים הראשונים נרקמו בין אימי לסימה אשתו של אליעזר, כשהייתי בא מדי כמה שבועות להורי מצאתי את סימה ואליעזר כבני משפחה. גם חבריהם הקרובים של אליעזר וסימה: הדסה וידידיה ומלכה ואפרים היו באי ביתם של הורי. במיוחד את סימה הורי ראו כבת מאומצת. כתוצאה מהקשרים הללו (עם הדסה וידידיה) הורי השכירו את חדר הילדות שלי לדליה רביקוביץ (בת דודתה של הדסה) והיא גרה אצלנו כל תקופת לימודיה בתיכון. אמא ממש אימצה אותה כבת. את דליה עצמה כמעט ולא ראיתי, אך היה בינינו קונפליקט חמור: היא אהבה תמונות של מודליאני ותלתה מספר רפרודוקציות בחדר. אני הגעתי לחיפה בשבתות כשהיא נסעה לבקר את אמה בקיבוץ גבע. כשנכנסתי לחדרי דבר ראשון הייתי הופך את התמונות של מודליאני, שאינני ממחבביו, עם פניהן אל הקיר...

מבחינה "מקצועית" נעזרתי באליעזר פעם ראשונה בחיי כשרציתי לעבור במילואים ליחידה מקצועית-טכנולוגית. פניתי תחילה לחיל הים על מנת לעשות את המילואים כטכנאי אחזקה לרדארים. עברתי בחינה בכתב ובע"פ ומספר ראיונות והעניין נגרר חודשים רבים. סיפרתי זאת לאליעזר ותוך שיחה אחת הוא בדק קצת את הידע שלי באלקטרוניקה ותוך ימים ספורים סידר את העברתי ל"חמד", רפא"ל של היום. אכן עשיתי מילואים מספר פעמים ועבדתי מעם אדם בשם סטורלזי. העבודה הטכנית הראשונה שבצעתי היתה תכנון מערכת מזלגות קול (לכיוול מגלי תותחים אקוסטיים). למזלי היתה זו הצלחה מרשימה, התדרים התאימו למתוכנן בדיוק גבוה בהרבה מתחום השגיאה של נתוני מודול האלסטיות של הפלדה... עד היום אני גאה בעבודה זו לא פחות מאשר בכמה עבודות די מוצלחות שעשיתי לימים.

פעם שניה מלא אליעזר תפקיד גורלי בחיי וקבע את מסלולי חיי מאז ואילך. לאחר תקופת post-doc במכון נילס-בוהר בקופנהגן חזרתי ארצה בסוף שנת 1956 והתקבלתי כמרצה צעיר במחלקה לפיסיקה באוניברסיטה העברית. כדור שביעי (לדברי אבי) של טכנולוגים במשפחתי, היו לי נטיות לנסות לאחד את הידע בפיסיקה עם מחקר שימושי. התעניינתי פה ושם, אך למעשה בימים ההם לא היתה כמעט כל אפשרות לסיוע כזו.

באותה תקופה ז'נקה רטנר קיבל על עצמו להוביל פרויקט חדש במכון שדרש שליטה טובה בפיסיקה. הוא כינס סביבו קבוצה של חוקרים בכירים במכון: גבי נחמני, חנוך פרוז, ידידיה שמיר ואליעזר גון. אף לא אחד מהם היה פיסיקאי. תחילה הם ניסו לרכוש את הידע הפיסיקלי ע"י קורס שארגנו לעצמם במכון ויצמן. בקורס הרצו להם הפיסיקאים של המכון שהיו מטובי הפיסיקאים שהיו בארץ, אך ללא הכשרה בתחומים אותם ז'נקה וחבריו רצו ללמוד. הבעיה האמיתית היתה שחבורת הפיסיקאים הזו התעצלה ללמוד את הנושאים הדרושים ולכוון את הרצאותיהם בצורה מושכלת.

עד מהרה הבינו ז'נקה וחבריו כי הם הגיעו למבוי סתום והחליטו לחפש פיסיקאי שיהיה מוכן ללמוד את הנושא וישמש להם כמדריך ומוביל של המחקרים הנדרשים.

מבחר הפסיקאים בארץ היה מצומצם למדי. למעשה לא היה אף פסיקאי עם השכלה מתאימה לצרכים המיוחדים של ז'נקה. נעשו מספר ניסיונות לעניין פסיקאים בנושא, אך אף שהנושא היה מעניין וההצעה קוסמת שתי פניות נענו בשלילה (כנראה מפחד שהנושא "גדול מדי").

בארוחת ערב משותפת של מלכה ופיפי (אפרים) וסימה ואליעזר, סיפר אליעזר על מאמציהם למצוא פסיקאי מתאים לפרויקט החדש. מלכה קפצה ואמרה, מה הבעיה אני מכירה פסיקאי מצוין - הבן של החברים שלכם יוסי ורלה (רכבי). מניין לך שהוא פסיקאי כה מוכשר היקשה אליעזר. מה זאת אומרת אמרה מלכה, הוא הכין אותי לבחינת הגמר במתמטיקה (3 נקודות בכתה ו')... ואפילו עברתי את הבחינה. כנראה שהנס הזה היה מאד משכנע ואליעזר הזמין אותי לשיחה עם ז'נקה.

בפגישה הראשונה ביקשתי זמן של שבועיים-שלוש, על מנת לבדוק אם אוכל לקחת אחריות על הנושא. כל מה שידעתי בנושא שהוצע לי היו קטעי רכילות ששמעתי על כוס קפה בקופנהגן וכן היה לי מושג על התחומים עליהם יהיה צורך להשתלט.

חזרתי לירושלים ובדקתי בספריה מה הספרות הקיימת ובירחונים חיפשתי נתונים פסיקליים חיוניים. כשמצאתי שיש די חומר בספרות חזרתי לז'נקה עם תכנית עבודה ראשונית.

בירושלים לא היה לי עם מי להתייעץ. האדם היחידי שיכולתי לנסות לדבר איתו היה ראש המחלקה הממונה עלי, פרופסור יואל רקח. אך איתו במפורש אסרו עלי לדבר. ז'נקה לא היה איש שיחה שניתן לחלוק עמו התלבטויות ולנהל איתו "שיחות נפש". באופן טבעי התקרבותי מאד לאליעזר וחלקתי איתו את כל ההתלבטויות שלי. ניהלנו שיחות ארוכות לתוך הלילה והתייעצתי איתו בכל דבר. בשיחות אלו התגבשו דרכי העבודה של הפרויקט. ההתלבטויות שלנו כללו לא רק נושאים טכניים טהורים אלא גם התלבטויות על התנעת פעילויות שונות ויותר קשה מכך על סגירת פעילויות ולקיחת סיכונים. זאת מתוך מודעות שכל הוצאה שלנו היא על חשבון התקציב ההולך לביטחון. התוצאה של השיחות הללו היתה שכשהגעתי לז'נקה באתי עם תכניות פעולה מגובשות יותר ועם יותר בטחון עצמי.

לדעתו של אליעזר לא הייתי מספיק החלטי כאשר הצגתי נושאים בדיונים עם דרגים בכירים. לעיתים קרובות הוא לקח על עצמו ל"תרגם" את דברי ולהציגם בצורה יותר בוטה. שמחתי על כך אף שלא תמיד הוא הציג "את כל האמת". לעיתים קרובות, רק הודות ל"תרגומו" התקבלו החלטות שנראו לי כנכונות... אחרי שאליעזר עבר להנהלת רפא"ל הקשרים בינינו התרופפו וחזרו להיות רק במישור החברתי.

גדעון רכבי   5/10

דר' אליעזר גון

אליעזר ז"ל השאיר חותם בזיכרונם של רבים שהכירוהו, ובוודאי בקרב אלה שעבדו במחיצתו. הכרתי את אליעזר בשנות ה-60, לפני יובל שנים, ואני יכול להעיד, שלמיטב ידיעתי, הזרעים שזרע אליעזר אז ממשכים להניב פרי גם היום. משיקולי בטחון לא אוכל לפרט תרומות ספציפיות (והיו רבות כאלה) לפרויקטים שבהם היה מעורב. אספר, איפוא, כמה "קוריוזים" – מעט מזער המעיד על המרובה הנסתר.

אליעזר היה שייך לדור המייסדים של רפא"ל. דור המייסדים הצטיין במנהיגות מדעית, בדבקות במטרה, בעידוד יצירתיות ובחתימה למציאות. הם האמינו שבעזרת אבני בנין אלו אפשר יהיה להתמודד עם המשימות המורכבות שהוטלו על רפא"ל, ולהגיע להישגים משמעותיים למרות המחסור באמצעים. תרומתו המיוחדת של אליעזר לעיצוב מסורת העשייה ברפאל הייתה בחשיבה מקורית – "מחוז לקופסה", בהסתכלות לטווח ארוך, ובטיפוח כח אדם צעיר ומבטיח שרואה בעבודה ברפאל אתגר וייעוד.

דעתו של אליעזר נשמעה בתשומת לב הן בקרב הדרגים הזוטרים, הן אצל חבריו המנהלים והן בקרב הדרגים הממונים. אליעזר לא נזקק לשוט השררה או לסמכות הפורמלית הקשורה במעמדו הבכיר. האוטוריטה שלו נבעה מכח התבונה ואיזמל ההגיון שאפינו את טעונו ומסקנותיו.

מראשית דרכו ברפא"ל אליעזר השתלב בצוות המוביל של פרויקט בין תחומי עתיר חשיבות ועתיר אתגרים. בגיבוש הצוות של הפרויקט אליעזר שם את יתרו על צעירים מוכשרים ונמרצים אותם הוא טיפח ובהם בטח. ברטרנספקט ברור שה"הימור" של אליעזר על יכולותיו ומסירותו של הדור הצעיר הצליח מעל למצופה. הרוח שפיעמה בצעירים של אז הפכה למסורת שמכיחה את עצמה עד היום, וסוחפת גם את הדור הצעיר הנוכחי להמשיך בתנופת העשייה.

למיטב זכרוני אליעזר ראה בבירוקרטיה כלי מסייע לקידום פרויקטים שהיו את המטרה העיקרית שבה צריך להתמקד. עיקר מעייניו היו נתונים לנושאים הטכניים והמדעיים שהיו בתחום אחריותו. כאשר אחד הפרויקטים שאליעזר עסק בהם הגיע לבשלות והצריך הקמה של מחלקה נפרדת שתהיה מופקדת על הייצור, הוחלט בחטיבה על הקמת מיפל"ן – מחלקת יישום פתוח למערכות נשק. אברהם פור ז"ל מבכירי המהנדסים ברפא"ל, הופקד על הקמת המחלקה. זה היה הניסיון הראשון ברפא"ל להעביר את הייצור של מערכת נשק למחלקה נפרדת בתוך רפא"ל. במקרים קודמים הייצור העבר מרפא"ל למפעל חיצוני. בכדי להבטיח המשכיות והעברה סדירה מצוות הפתוח לצוות הייצור הוכנו נוהלי העברה מפורטים שהיו מלווים במסמכים וטפסים לרוב. במהלך אחד הדיונים הסוערים על חלוקת האחריות בין המפתח ליצרן, בכדי לצנן את האווירה, העיר אליעזר בהומור: " כנראה שמיפל"ן בראשי תיבות זה – מתי יפסיק פור לייצר ניירות?" הצחק שפרץ פוגג את המתח והדיון חזר לפסים ענייניים.

צחק בצד, הממשק במעבר מצוות הפתוח לצוות הייצור רצוף מהמורות, כאשר כל קבוצה רוצה לשמור אצלה את מירב סמכויות ההחלטה, ולהטיל את הביצוע על רעותה. תובנותיו של אליעזר סייעו לגבש נוהלי העברה מסודרים, לפחות בשלושה נושאים: חלוקת האחריות במימשק פתוח - ייצור; העברת מידע; תהליך אישור שינויים.

ההיכרות הקרובה אל התהליכים ושיטות העבודה במיפל"ן היו לו לעזר רב. שנים מאוחר יותר, לאחר מלחמת יום הכיפורים. צהל דרש להצטייד בדחיפות במערכת נשק מתוחכמת שפותחה ברפא"ל, אולם, לקבוצת הפתוח לא היו המשאבים הדרושים לייצור המערכות הללו בקצב הנדרש. מיפל"ן הייתה אז הגוף היחיד ברפא"ל שיכול היה לבצע את המשימה. אולם, מיפל"ן באותה עת היה עסוק בייצור מערכות נשק אחרות, שנקבעו לו בתכנית העבודה השנתית, ושגם הן נדרשו בקדימות. בצוק העיתים, אליעזר לקח על עצמו את המשימה לשלב בין שתי תכניות הייצור באופן שמערכות הנשק המתקדמות תסופקנה במועדן תוך גרימת דחייה מינימלית בתוכנית העבודה הסדורה של מיפל"ן.

ובהזמנות זו אספר על עוד אפיזודה שעולה מנבכי הזיכרון אשר מלמדת על גישתו המתקדמת של אליעזר לתהליכי פתוח. בשנות הששים של המאה הקודמת הייתי אחראי על פרויקט מסוים. כאשר הגשתי את דוחות הפתוח, החליט אליעזר למנות ועדת מומחים שמתפקידה היה לחפש נקודות תורפה ומגננוני כשל אפשריים. הדיונים נמשכו שעות רבות וכללו הסברים מפורטים וגם לא מעט ויכוחים. אליעזר כינה את הועדה הזו בשם: "ועדת כלבים" על שום תפקידה לנער ולנגוס ללא סנטימנטים בכל מה שנראה בעייתי. שנים מאוחר יותר, כאשר ברפא"ל השתמשו נוהלים מסודרים המלווים את תהליך הפתוח, ועדות כאלה הם חלק מובנה בתהליך, וגם ניתן להן שם "מכובד" – "ועדת סקר תיכון". חשיבותן של ועדות מסוג זה ברורה - זהו מגננוני כשל אפשריים מבעוד מועד, ומציאת דרכים להתגבר עליהם עוד בשלבי התכנון והפיתוח. ברם, בשנות הששים זה היה רעיון חדשני שנבע מגישה מקורית של ראיית הנולד.

כמהנדס ראשי של רפא"ל יצק אליעזר תוכן וסמכות לתפקיד. זה הווה מוסד של איש אחד שהאורות במשרדו דלקו הרבה מעבר לשעות העבודה המקובלות, ורבים שיחרו לפתחו. אליעזר יזם, תרם, הנחה וכיוון יוזמות רבות במגוון רחב של דיסציפלינות. על כל אלה, והנסתר מרובה על הנגלה, עם ישראל חייב לו תודה!

יונה אטינגר
מנחם אב תשע"ג

לזכרו של דר' אליעזר גון ז"ל

דב פאליק

את אליעזר ז"ל פגשתי לראשונה עם פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, כאשר אליעזר שימש כמ"מ מנהל רפא"ל ואני עסקתי בחקר מערכות נשק אשר שמשו את האויב בכלל ובפענוח מערכות כאלה אשר נפלו שלל בידי כוחותינו בפרט.

מבין כל מפגשי עם אליעזר אני מבקש לציין אחד: בשנת 1980 לערך הוא כתב חוברת ובה פירט את הרעות-החולות הצפויות לרשות עקב האטה דרסטית בקצב הקליטה של עובדים חדשים, האטה שהחלה באותה תקופה. אליעזר כתב כי העלייה הצפויה בגיל הממוצע של עובדי-המחקר – שהיא תוצאה מובנת מאליה של האטת קצב הקליטה – תגרום לירידה ביצירתיות ובחדשנות שאפינו את הרשות. בשיחה שהתקיימה בינינו פקפקתי במסקנה זו. אמרתי לאליעזר כי אני חוקר בטכניון יחד עם מדען שגילו (אז) הוא מעל 70 שנה והאיש יצירתי ופורה כבצירותו (התכוונתי לפרופ' נתן רוזן ז"ל, תלמידו של איינשטיין והאיש שהשתתף בכתיבת המאמר המצוטט ביותר בהיסטוריה של המדעים). אליעזר השיב לי כי זהו היוצא מן הכלל המוכיח את הכלל. חלפו כעשר שנים והתחלתי לעבוד באגף המו"פ של הרשות. עקב תפקידי נחשפתי לכל נושאי המו"פ שברשות, ובעיקר למו"פ שבמימון הרשות וביזמתם של עובדיה ("מו"פ עצמי"). במסגרת זו נדהמתי לראות עד כמה צדק אליעזר: עובדים בקשו "לחקור" לא מעט נושאים טריביאליים - למשל מה יקרה אם אחד מווי-התליה של טיל יוזז ממקומו המקורי בסנטימטר אחד עקב הצורך לתלות את הטיל על מטוס של לקוח חדש. התברר לי להוותי כי איכותם של המחקרים וקדמי-הפיתוח ירדה פלאים לעומת אלה שהכרתי בתפקידי הקודמים. ללא ספק – אליעזר היטיב להבין את העתיד ולחזותו הרבה יותר ממני.

אסיים בדברי הגמרא (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין דף קי"א עמוד א) המטיבים לתאר את הרגשתי עם פטירתו של אליעזר ז"ל: **"חבל על דאבדין ולא משתכחין" (חבל על אלו שאבדו לנו ואי אפשר למצוא אחרים כמותם).**

הטרגדיה של ז'נקה

בלעתי בשמחה את הכתבה המעניינת על ז'נקה רטנר (מוסף "הארץ", 6.11.92). זו היתה שמחת ההיכרות המחודשת עם האיש המעניין הזה ומעשיו. ראוי הוא וראויים בני דורו להערצה על שירותם למדינה. אם תצליחו יום אחד לאסוף חומר ולכתוב אל איש אחר מרפא"ל, אליעזר גון שמו, יכיר העם עוד אחד מל"ו הצדיקים.

אינני יכול להתאפק שלא להדגיש נימה טרגית בהיסטוריה של ז'נקה, אירוע שהיה לו לדעתי חלק בהפיכתו לאיש עצוב. זה קרה אחרי פיצוץ אוניית המעפ"לים "פטריה". ז'נקה הוא שהכין את חומר הנפץ והוא שחישב את הכמות הדרושה כדי שיווצר רק חור קטן, כך שהאונייה תטבע לאט ויספיקו להציל את המעפילים שהיו בה. אבל האונייה טבעה תוך דקות מועטות ומאות נספו. ז'נקה האשים את עצמו בשגיאה, אף שניסו לשכנעו שלא היה אפשר להביא בחשבון שהאונייה ישנה עד כדי כך שהיא תתפרק בפיצוץ הקל ביותר. מאותו יום הוא הלך חפוי ראש.

פרופ' דרזר שדה
אוניברסיטת תל אביב

נכתב ע"י חתנו, יובי, מרץ 2010

חלפו כ- 28 שנים מאז פטירתו הפתאומית של אליעזר בשנת 1982 בגיל הצעיר מאד, 57.

האבידה הכבירה עם לכתו לעולם שכולו טוב נגעה כמובן למשפחתו המיידית אך לא רק, היא נגעה לסביבה שלמה שאליעזר היה חלק ממנה - סביבת החברים והעבודה. לכולם הוא חסר. לא אחת שואלים עצמם אנשים: "מה היה אליעזר אומר או עושה כעת".

יהודי חכם ופקח מאין כמוהו, מבית ציוני, בעל חוש הומור משובח, צנוע, בעל אישיות משכמה ומעלה. לו נדרשתי להצביע על דמויות אחרות המזכירות לי אותו הייתי מציין שלוש - ידידיו וחבריו הטובים הדסה שמיר ז"ל ובעלה ייבדל לחיים ארוכים וטובים, ידידה, ופרופ' אפרים קציר, נשיאנו לשעבר.

תרומתו לרפא"ל (ולמדינה) היתה גדולה. על רוב הדברים שעשה וקידם לא ניתן להרחיב את הדיבור. היה מנהל מלידה וידע לסחוף אחריו אחרים. הקדיש את כל זמנו ומרצו לעבודת הקודש של בטחון ישראל. כשנפטר, שאלו את אחיו שמואל ז"ל אם אליעזר נפטר בבית או בעבודה. תשובת שמואל היתה: "אליעזר תמיד היה בעבודה". אני זוכר את סדר יומו הקבוע - מתחיל בבית קפה בקריית מוצקין תוך עיון ברשימותיו, ממשיך את יום העבודה ברפא"ל וכמעט תמיד מזמין עובדים אחרים לארוחת צהריים משולבת בפגישת עבודה (כדי לא לבזבז זמן יקר, המשאב היקר ביותר של מנהל כפי שהיה אומר), מגיע לביתו לפנות ערב, חוטף משהו לאכול, חוטף תנומה של שעותיים ולאחר מכן עובד (חושב וכותב) עד לשעות הקטנות של הלילה.

ומחוץ לעבודה היה איש חברה ומשפחה למופת. זכורני כי כשאיילה, נכדתו הראשונה, נולדה, לא היה מאושר ממנו. לא אחת הגיע אלינו בשעות הערב ומשחק אתה על השטיח. מידי שבת נהגו הוא וסימה לנסוע לבית קפה בבית שערים ולא אחת לקחה עמו תוך שהוא משוויץ בפני חבריו (היא היתה הנכדה הראשונה ב"חברה" והגיחה לאויר העולם בדיוק ביום הולדתו ה- 50).

לא תשמע מאדם כלשהו מילה רעה על אליעזר, להיפך, רק שבחים. כל מי שזכה להיות בסביבתו הרווית.

כמה נקודות ציון בחייו:

- קבל תעודת בגרות בהצטיינות בגיל 17 תוך שהוא לומד במסגרת אקסטרנית
- סיים תואר ראשון בטכניון בהנדסת חשמל בגיל 21, המצטיין מכל המחזור בכל הפקולטות
- בשנתיים ורבע! סיים תואר שני ושלישי בהנדסה גרעינית באוניברסיטת קולומביה בניו-יורק
- הקבוצה בה עבד במסגרת התואר השלישי תרמה לחקר ההנדסה הגרעינית וקבוע מסויים קרוי על שמה
- נבחר לייצג את מערכת הבטחון בטכס הדלקת המשואה בערב יום העצמאות תש"מ (1980)

אליעזר קבל הצעות עבודה רבות בחייו, הצעות אשר יכלו להפכו לאדם עשיר אולם, כל אלה לא גרמו לו לשנות את סדרי העדיפויות בחייו - עבודה על הבטחון של המדינה. הפיתויים היו רבים, אליעזר עמד בהם.

היה מחנך מלידה. לימד פיסיקה בכיתות גבוהות בבית"ס התיכון ולימד גם מורים לפיסיקה. העביר קורס אלק' צבאית לאנשי רפאל. גם אותי לימד, הנדסה אנליטית, טרם הכנסי לטכניון.

כמה היינו רוצים כי יידע על קורות נכדיו והישגיהם ועל ניגו (עד לפטירתו הכיר רק את איילה, תמר ומוטי).

חור גדול נפער בקרבנו, חור שלא יימלא לעולם.

מעבודותיו של אליעזר ברפא"ל

בעמודים הבאים מבחר קטן מעבודותיו של אליעזר ברפא"ל

מדינת ישראל
משרד הבטחון
רשות פיתוח אמצעי לחימה

משרד סגן מנהל רפאייל למחקר ופיתוח

הדינמיקה של מוסד למו"פ -
ניהול משאבי אנוש ברפאייל

מפ - נמט - 80/14/97

ד"ר א. גון

אוקטובר 1980

ת ק צ י ר

הדינמיקה (או אי הדינמיקה) של מוסד טכנולוגי מוכתבת בעיקר ע"י החיוניות והיצירתיות של משאבי האנוש (ביחוד עובדי המחקר). מאידך - החלטות בנושא משאבי האנוש מתקבלות בכל רמות הארגון - בראש ובראשונה ע"י העובד עצמו וכן כל שרשרת הניהול שמעליו. לכל אחד הגורמים הנוגעים בדבר - בסיס מידע שונה, אינטרסים שונים ואופק זמן שונה. גם קליטת עובדים חדשים נקבעת פרגמטית וסוג הנקלט מסור בידי דרגי הניהול הנמוכים.

הגיע הזמן להפעיל שיטות תכנון חדשות לנושא משאבי אנוש.

פותחו שני מודלים:

- המודל האקדמי מתאר את התפתחות אוכלוסית עובדי המחקר מבחינת היכולת המקצועית.

- המודל הניהולי המתאר את התפתחות אותה האוכלוסיה במישור הניהולי.

המודלים הם סימולטיביים ומסוגלים, בהנחות מתאימות, לחזות אפיינים של האוכלוסיה בעתיד.

בעזרת המודלים נבחנו שתי גרסאות של צמיחה בשנים הקרובות: גירסה פסימית וגירסה התואמת את התר"ש. שתיהן, כאמור, מהוות שנוי חריף לגבי מה שהיה עד כה.

לדוגמא: היחס בין בכירים לזוטרים בכח העבודה יעלה תוך שנים אחדות מ-0.1 ל-1.1: שיעורי הקידום בסולם הניהולי שהיו עד כה גבוהים מאוד (כ-30% מכל האנשים במעמד מסויים קודמו מדי שנה למעמד יותר גבוה) - עומדים לרדת תוך שנה לרבע מערכם הקודם.

השוני הזה מחייב צעדים מיוחדים כדי לשמר את החיוניות של כ"א האקדמי גם במצב החדש. אגב, נושא זה טופל בהרחבה ע"י מוסדות המו"פ בארה"ב שעמדו במצב דומה לפני כעשור, ולא תמיד בהצלחה.

מוצגות הדרכים השונות לשמור החיוניות בתקופת הצמיחה המתונה, ולגבי חלק מהם, מוצע להתחיל בביצוע, בהקדם. כמוכן, מוצע מנגנון קבוע לטיפול בבעיות של תכנון משאבי-אנוש בטווח הארוך.

פתח דבר

חוברת זו מסכמת 3 הרצאות שנתתי בפני פורום ראשי-חטיבות ברפא"ל
בחודשים אוקטובר 79 עד פברואר 1980.

בפרקים הראשונים הוספתי מספר קטן של נושאים, הערות וציטוטים מן
הספרות, שהיו מוכנים עמי בזמן ההרצאה והושמטו מקוצר זמן.
הפרקים מ-6 ואילך הם חדשים. השלד של פרק 6 הוצג, אבל לא נכנסו
לפרוט. פרק 7 שהוא הצעה להחלטות אופרטיביות, נכתב במיוחד ליום העיון.

הערה: בעקבות אחרים, אנו מסבים כאן את הכנוי המקובל "כח-אדם"
ל-"משאבי אנוש". זו אינה סמנטיקה גרידא. כוונתנו להדגיש את הצורך
להתייחס לכח-אדם לפחות כאל משאבים אחרים, אשר ללא תכנון, תחזוקה וטיפול
לא ימלאו את יעודם. אמירה זו נכונה לגבי כל מערכת סוציוטכנית, ועל אחת
כמה וכמה לגבי מוסד למחקר ופיתוח, הקם ונופל לפי רמת משאבי-האנוש שלו.

"If you wish to plan for a year sow seeds
If you wish to plan for ten years plant trees
If you wish to plan for a lifetime develop men"

(Kuan Chung Tzu)

מדינת ישראל
משרד הבטחון/רשות פתוח אמצעי לחימה
משרד סגן מנהל רפא"ל למחקר ולפתוח

היחידה הבטיסית של הארגון במחקר ופתוח
(מצע לדיון בסמינר מו"פ לסגל הבכיר)

מזכר טכני מפי-מט-75/31

ד"ר א. גון

אוקטובר 1975

עמוד מס.תכן העניינים.

1. מ ב ו א 2
2. המצב הנוכחי 3
3. המסה הקריטית של קבוצת עבודה 4
4. ההתארגנות המוצעת בתוך החחום 5
5. מגרעות נוספות למבנה הנוכחי 6
6. האם הבעיה אמתית ? 7
7. איך באה עלינו הרעה הזאת ? 7
8. מה מקובל במוסדות מו"פ בחו"ל ? 8
9. איך יבוצע השנוי ? 9
10. ס כ ו ם 10
11. סימוכין 10

נספחים:

- א. מבנה ארגוני סכמטי של 4 חטיבות 11
- ב. הנחיות דרוג לדרגות ג' ו-ב' מחקר 12-13

1. מבוא.א. כללי

זה זמן מה נטוש וזכוח ביני לבין אחד הקולגים שלי ביחס למעמדו של המדור ביחידות הרשות. לדעתו יש לראות את המדור כיחידה הבסיסית של הארגון, וראש המדור - כמנהל לכל דבר. היחידה הבסיסית לדעתי - היא התחום, כאשר קיימים בתוכו צוותים.

התאור הקצר אינו מדבר בעד עצמו, ולכך מוקדשת החוברת. לפני שנשקע בקריאה מלה של הסבר מדוע אני עוסק בענייני ארגון שכידוע איני מופקד עליהם וגם אינם התחביב שלי.

לסוגיה זו של הארגון קשר אמיץ לשני נושאים קרדינליים:

- * הרמה המקצועית ביחידות המו"פ.
- * הניידות (יותר נכון - אי הניידות) אפילו במסגרות המצומצמות ביותר.

אני מנצל אפוא את ההזדמנות שהוחלט ללבן את הנושא בסמינר למו"פ של הסגל הבכיר ומציג בזה את דעותי, כמצע לדיון.

ב. הגדרת הנושא.

תחת השם "מדור" קיימות ברפא"ל יחידות מסוגים שונים, ולא ניתן לטפל בהן כמקשה אחת.

- * מדורים עצמאיים, הכפופים ישירות לראש המחלקה או השטח. אלה הם תחומים לכל דבר, פרט לגדלם.
- * קבוצות טכנאים, גדולות יחסית (לפי ההגדרה הקיימת - לפחות 10 טכנאים) ובראשן אחראי מדור.
- * מדורים המבצעים בעקר פונקציות מינהליות.

בכל אלה איני דן במסמך זה.

כוונתי לדון רק במדורים, העוסקים בפעילות מו"פ, והמהווים תת-יחידות בתוך תחום.

בשולי איסוף החומר- רשמים של חתנו, יובי

נפלה בידי הזכות הגדולה להכיר את אליעזר במשך 15 שנה (משנת 1967 עת התחלתי לצאת עם ניצה עד לפטירתו ב-1982).

הכרתי צדדים מסויימים באישיותו ודמותו אולם רק עתה, עם הנבירה בחומר הרב שהוצג בפני ע"י אורי רכב, התחלתי להבין מי היה האיש, עד כמה גדולה היתה תרומתו הן לקידום המחקר ברפא"ל והן לקידום שיטות ניהול מתקדמות. נחשפתי ליסודיות בה נכנס לכל נושא, עד כמה הבין את צרכי צה"ל, כיצד ניווט את המחקרים, כיצד אימץ את מוחו כל העת המטרה לייצל את העבודה, כל כולו היה מוכוון מטרה- קידום המו"פ הבטחוני עד קצה גבול היכולת המדעית בנושאים מגוונים החל ממוקשים, דרך ראיית לילה וכלה בטילים.

דוגמא לראייתו ושאיפתו למצות את מרחב האפשרויות מוצגת באחד הדו"חות שכתב:

"רפא"ל הקימה קבוצה לגיתוח ובחינת מערכים משולבים לקרב היבשה העתידי. אנו מקווים לקיים דיאלוג פורה עם אנשי צה"ל הרואים את צרכי קרב היבשה העתידי כדי להשיג את הניצול האופטימלי של ההזדמנויות הטכנולוגיות שרובן כבר נמצאות בידנינו".

רק חלק קטן מפעלו בא לידי ביטוי בחומר המובא בחוברת זו מפאת סיווגו הבטחוני.

הפן הזה של חייו, עשייתו ותרומתו לבטחון המדינה, היה נעלם (מטבע הדברים) מבני משפחתו וחבריו שלא ממע' הבטחון שהבינו זאת רק ברמת כותרת. הקוראים בחוברת זו יכולים לקבל מושג מה על תרומתו הגדולה ודמותו.